

Suaugusiųjų švietimas

Nr. 6

SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMAS KAIP RINKODARA Confintea VI iš arti

Kaip finansų krizė paveikė suaugusiųjų švietimą Europoje

Nuteistųjų mokymas kalinimo įstaigose

Įžymybių muziejus
Vilniaus "Varpo" suaugusiųjų mokykloje

Turinys

Įžanga

Aktualijos 4-6

Europos Komisija stebi Veiksmų plano įgyvendinimą.....	4
Pradėtas tarptautinis projektas „Mokymosi požiūriai Baltijos ir Šiaurės šalių erdvėje“.....	4
Prezidentė kviečia mokytis.....	4
Mokymosi visą gyvenimą strategijos įgyvendinimui – trys konferencijos.....	4
Išleista garsinė knyga suaugusiųjų mokymui.....	5
Socialinės medijos suaugusiųjų švietimui.....	5
Prasideda suaugusiųjų mokyklų akreditavimas.....	6

Politika 7-18

Šeštoji tarptautinė suaugusiųjų švietimo konferencija (Confintea VI).....	7
Nuteistųjų mokymas kalinimo įstaigose.....	12
Suaugusiųjų finansinio švietimo Lietuvoje situacija ir poreikis.....	16

Požiūris 19-29

Suaugusiųjų švietimas kaip rinkodara.....	19
Iššūkiai suaugusiųjų švietimui.....	23
Kaip ekonominė krizė paveikė suaugusiųjų švietimą Europos valstybėse.....	27

Projektai 30-37

Europos šalių mokymosi visą gyvenimą strategijos – ką turime bendro?.....	30
Senjorų saviraiškos galimybės.....	33
Second life suaugusiųjų švietimui.....	35

Patirtis 38-48

Neįprastas, bet efektyvus būdas pagerinti suaugusiųjų mokyklų įvaizdį ir uždegti mokinius mokytis.....	38
15 metų kelyje į unikalią ugdymo instituciją suaugusiems.....	41
Suaugusiųjų švietimo savaitė – galimybė mokytis kartu.....	45

Mielieji skaitytojai,

Šįkart „Suaugusiųjų švietimas“ kaip ir dauguma kitų leidinių bei visuomenės informavimo priemonių neišvengė krizės tematikos. Juk viešąjį sektorių, taip pat kaip ir verslą, finansų krizė palietė skaudžiai. Mažinant biudžeto deficitą, viešosios išlaidos apkarpytos ne tik viešojo sektoriaus įstaigų išlaikymo požiūriu, bet ir ženkliai sumažinus finansavimą daugeliui tęstinių arba naujų viešojo sektoriaus, tame tarpe ir švietimo programų. O tai savo ruožtu gali turėti ilgalaikių pasekmių.

Vis tik šis numeris neturėtų sukelti pesimistinių nuotaikų, kurios įprastai lydi „krizės“ tematiką. Šįkart svarstant suaugusiųjų švietimo problematiką galbūt šiek tiek daugiau dėmesio skiriama ekonominiams bei finansiniams švietimo aspektams.

Skyrelyje „Požiūris“ pristatomas Ričardo Totoraičio straipsnis „Suaugusiųjų švietimas kaip rinkodara“, kuriame pateikiama svarstymų apie suaugusiųjų švietimo politikos prigimtį, tačiau šįkart kiek neįprastame „rinkos“ ir „socialinės“ paradigmu kontekste. Apie iššūkius suaugusiųjų švietimo srityje naujosios Mokymosi visą gyvenimą strategijos kontekste kalba ir Arūnas Bėkšta, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos prezidentas. Leidinyje taip pat rasime straipsnį apie tai, kaip ekonominė krizė paveikė suaugusiųjų švietimą Europos valstybėse: Islandijoje, Danijoje, Airijoje, Švedijoje. Kita ekonominio- finansinio atspalvio turinti tema- leidinyje pristatoma Visuomenės finansinio švietimo programa, kuri buvo parengta 2009 m. vadovaujant Švietimo ir mokslo ministerijai. Programos uždavinius ir jos atsiradimo poreikį leidinyje aptaria Švietimo ir mokslo ministerijos specialistė Jolanta Spurgienė.

Be ekonominių suaugusiųjų švietimo aspektų, leidinyje taip pat aptariami svarbiausieji pastarojo meto suaugusiųjų švietimo srities įvykiai tiek nacionaliniame, tiek tarptautiniame kontekste, pristatomos naujos iniciatyvos ir projektai.

2009 m. gruodžio mėn. Brazilijoje vyko vienas reikšmingiausių renginių suaugusiųjų švietimo srityje- UNESCO organizuojama VI tarptautinė CONFINTEA konferencija. Savo įspūdžiais iš konferencijos dalinasi bei jos rezultatus žurnalo „Politikos“ skyrelyje aptaria konferencijoje dalyvavęs švietimo ekspertas Vincentas Dienys.

Kita aktuali tema pristatoma leidinyje- „Nuteistųjų mokymas kalinimo įstaigose“. Straipsnio autoriaus, Kalėjimų departamento atstovo Gintauto Klimavičiaus, nuomone, išsilavinimo trūkumas yra reikšmingas rizikos faktorius slidžiam kelyje kalėjimo link. Todėl socialinė reabilitacija, kurioje nuteistųjų mokymas užima nemažą dalį, yra viena svarbiausių užduočių įkalinimo įstaigose.

Projektų ir patirties skyreliuose pristatoma keletas naujų, įdomių suaugusiųjų švietimo srities projektų ir iniciatyvų. Vienas jų- straipsnis apie virtualaus bendravimo teikiamas suaugusiųjų švietimo galimybes bei neseniai Suomijoje startavusį labai novatorišką projektą „Socialinės medijos vyresniems piliečiams“. Edita Trečiokienė, Švietimo mainų paramos fondo atstovė, kalba apie naujas senjorų saviraiškos galimybes, kurias siūlo „Grundvig“ programa. Leidinyje taip pat sužinosime, kuo patrauklūs yra Vilniaus „Varpo“ suaugusiųjų mokykla ir Vilniaus Gabrielės Petkevičaitės-Bitės suaugusiųjų mokymo centras. Na, o 2009 m. lapkričio 23-29 d. įvykusios jubiliejinės – dešimtosios – suaugusiųjų švietimo savaitės „Septynios kūrybingumo dienos – švietimui, kultūrai, verslui“ įspūdžiais dalinasi Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos atstovės Dalia Cymbaliuk ir Vilija Lukošūnienė.

Taigi, spalvingų įvykių ir aktualių temų suaugusiųjų švietimo srityje tikrai netrūksta, net ir nepaisant krizės. Tad kviečiame domėtis ir linkime malonaus skaitymo!

Europos Komisija stebi Veiksmų plano įgyvendinimą

2009 m. spalio 14-16 d. Norvegijoje, Osle, vyko Europos Komisijos (EK) surengtas regioninis suaugusiųjų švietėjų susitikimas, skirtas 2007 m. EK priimto veiksmų plano „Mokyti visuomet tinkamas laikas“ (angl. It is always a good time to learn) įgyvendinimui aptarti. Susitikime dalyvavo Danijos, Estijos, Latvijos, Lietuvos, Norvegijos, Švedijos, Islandijos ir Suomijos atstovai. Lietuvai atstovavo Švietimo ir mokslo ministerijos Tęstinio mokymo skyriaus vedėjas Ričardas Totoraitis, Švietimo ir mokslo ministro patarėjas Gytautas Damijonaitis, Vilniaus suaugusiųjų mokymo centro direktorė Natalja Kimso, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos atstovė Dalia Cymbaliuk.

Susitikimo metu ypatingas dėmesys skirtas aptarti krizės įveikimo priemonės bei bendrojo išmanymo ugdymo klausimus. Baltijos šalims buvo svarbus Europos socialinio fondo įtakos suaugusiųjų švietimo paslaugų plėtrai aspektas, taip pat tolimesnės plėtros, pasibaigus struktūrinės paramos periodui, užtikrinimo perspektyvos. Regioniniame susitikime dalyvavusios šalys sutarė didinti mokymosi visą gyvenimą politikos įgyvendinimo veiksmingumą, stiprinti dalyvaujančių šalių bendradarbiavimą. Susitikimo metu pristatyta šalių patirtis atskleidė, kad Skandinavijos valstybėse su krize kovota papildomomis finansinėmis injekcijomis, mokesčių besimokantiejiems mažinimu.

Pradėtas tarptautinis projektas „Mokymosi požiūriai Baltijos ir Šiaurės šalių erdvėje“

2009 m. rugsėjo mėn. Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centras pradėjo vykdyti tarptautinį projektą „Mokymosi požiūriai Baltijos ir Šiaurės šalių erdvėje“. Programos „Nordplus“ remiamas projektas vykdomas kartu su partneriais – Latvijos suaugusiųjų švietimo asociacija, Talino universitetu, Rytų Suomijos universitetu,

agentūra Sivu Communication (Suomija). Projekte pirmą kartą Lietuvos ir Šiaurės šalių švietimo istorijoje bus tiriama suaugusiųjų motyvacija mokytis. Atliekant tyrimą bus siekiama nustatyti, kokie veiksniai lemia suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi veikloje aukštus rodiklius Šiaurės šalyse, kokios yra Baltijos šalių tendencijos.

Taip pat projekte numatyta atkreipti jame dalyvaujančių šalių žiniasklaidos atstovų dėmesį į suaugusiųjų švietimo problematiką, pristatyti numatyto vykdyti tyrimo rezultatus bei paskatinti plačią diskusiją visuomenėje apie įvairius Mokymosi visą gyvenimą programos aspektus. Šiuo tikslu sukurtas lengvai pasiekiamas informacinis portalas www.linba.net, parengtos publikacijos šalių nacionalinėje žiniasklaidoje.

Prezidentė kviečia mokytis

Lietuvos Respublikos prezidentė Dalia Grybauskaitė atkreipia dėmesį į suaugusiųjų švietimą. 2009 m. lapkričio mėn. vykusios Suaugusiųjų švietimo savaitės proga Prezidentė visus suaugusiuosius kvietė mokytis: „Kas neina į priekį – juda atgal, o mokymasis atveria galimybes žengti pirmyn. Kiekviename žmoguje mane žavi noras pažinti ir mokytis visą gyvenimą. Mokytis iš visko – iš knygos, iš aplinkos, iš žmogaus, iš kaitos, iš gamtos ir gautas žinias panaudoti geriems darbams.“

Mokymosi visą gyvenimą strategijos įgyvendinimui – trys konferencijos

2009 m. lapkričio – gruodžio mėn. Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centras kartu su Švietimo ir mokslo ministerija surengė tris konferencijas, skirtas užtikrinti įvairias Mokymosi visą gyvenimą strategijos veiksmų plano priemones. Vienas reikšmingiausių renginių – metinė suaugusiųjų švietėjų konferencija „Sunkmečio iššūkiai mokytojų ir suaugusiųjų švietimui“ – vyko Suaugusiųjų švietimo savaitės metu, 2009 m.

lapkričio 24 d. Joje dalyvavo suaugusiųjų švietimo institucijų ir mokytojų švietimo centrų atstovai. Renginio metu aptartos neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymo atnaujinimo, suaugusiųjų bendrojo lavinimo tvarkos nustatymo, mokytojų kvalifikacijos tobulinimo poreikių ir galimybių temos.

Bendradarbiaujant su Policijos departamentu Vilniuje gruodžio mėn. vyko seminaras, skirtas aptarti įvairių švietimo ir policijos institucijų bendradarbiavimo galimybes, vykdant inovatyvias šviečiamąsias prevencines programas. Seminaro metu aptartos susijusių institucijų bendradarbiavimo stiprinimo, naujų politinių prioritetų įgyvendinimo temos, diskutuota dėl prevencinio švietimo vykdymo probleminių aspektų, dalintasi gera patirtimi.

Kartu su Kalėjų departamentu gruodžio pabaigoje organizuoto kito seminaro „Kalinamų asmenų mokymo organizavimo patirtis“ metu gilintasi į nuteistųjų ir suimtų asmenų mokymo kalinimo įstaigose įstatyminę bazę ir bendros politikos klausimus, aptartos atskirties grupių švietimo galimybės Mokymosi visą gyvenimą strategijos kontekste, pristatyta kalinamų asmenų mokymo organizavimo patirtis Šiaurės šalyse. Įgyvendinimo temos, diskutuota dėl prevencinio švietimo vykdymo probleminių aspektų, dalintasi gera patirtimi.

Kartu su Kalėjų departamentu gruodžio pabaigoje organizuoto kito seminaro „Kalinamų asmenų mokymo organizavimo patirtis“ metu gilintasi į nuteistųjų ir suimtų asmenų mokymo kalinimo įstaigose įstatyminę bazę ir bendros politikos klausimus, aptartos atskirties grupių švietimo galimybės Mokymosi visą gyvenimą strategijos kontekste, pristatyta kalinamų asmenų mokymo organizavimo patirtis Šiaurės šalyse.

Išleista garsinė knyga suaugusiųjų mokymui

Plečiant 2008 m. pradėtą „Suaugusiųjų švietimo“ knygų seriją Švietimo ir mokslo ministerijos iniciatyva buvo parengta 20-oji serijos knyga „Socialinio gyvenimo mitologija ir kasdienybė“, pirmą kartą išleista garsiniu formatu. Socialinės tikrovės problematika susidomėjusiems suaugusiesiems ir mokytojams skirtoje Dr. Liutaurio Degėsio ir Rasos Adomytės knygoje nagrinėjamos kasdieniam gyvenime aktualios temos – nuo laisvės, moralės, gyvenimo prasmės paieškų iki įvaizdžio kūrimo, įsidarbinimo galimybių, karjeros. Knygoje sėkmingai integruotos autorių ankstesnių leidinių idėjos ir tekstai, o garsinės knygos formatas pasirinktas dėl suaugusiųjų mokymosi ypatumų, suaugusiųjų siekio mokytis lanksčiomis formomis ir taupyti laiką. Garsinėmis knygomis numatoma aprūpinti suaugusiųjų švietimo centrus ir kitas jomis besidominčias institucijas.

Socialinės medijos suaugusiųjų švietimui

2009 m. rugsėjo ir lapkričio mėn. Taline (Estija) bei Helsinkyje (Suomija) Suomijos suaugusiųjų švietimo

iniciatyvų rėmimo fondas „Kansanvalistusseura“ organizavo seminarų ciklą, skirtą socialinių medijų tematikai. Seminarų metu buvo siekiama suteikti žinių apie socialines medijas kaip visuomenės kaitą lemiantį veiksni, taip pat ugdyti suaugusiųjų švietėjų ir žiniasklaidos atstovų gebėjimą naudotis socialinėmis medijomis savadarbe. Seminarų metu aptartos suaugusiųjų švietėjų ir žiniasklaidos atstovų bendradarbiavimo galimybės, nagrinėta socialinių tinklų tiekiama nauda suaugusiųjų švietimo požiūriu, diskutuota interneto saugumo bei interneto įtakos vaikų ir jaunimo tapatybės formavimuisi klausimais. Taip pat Helsinkio seminaro dalyviams buvo surengtas vizitas į Helsinkio miesto suaugusiųjų švietimo centrą bei pristatytas jame vykdomas projektas, kurio metu neformalaus švietimo veiklos buvo perkeltos į virtualią Second Life erdvę.

Seminaruose be Suomijos suaugusiųjų švietėjų ir žurnalistų dalyvavo Estijos neformalaus suaugusiųjų švietimo asociacija, Estijos moterų žurnalistų sąjunga. Lietuvai atstovavo Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centras, žinių portalas Delfi. Ateityje, subūrus tarptautinę suaugusiųjų švietėjų ir žiniasklaidos atstovų komandą, šią iniciatyvą numatoma išplėtoti iki kelių metų trukmės projekto.

Prasideda suaugusiųjų mokyklų akreditavimas

Švietimo ir mokslo ministrui patvirtinus suaugusiųjų vidurinio ugdymo programos akreditacijos kriterijų požymius, prasideda suaugusiųjų vidurinių mokyklų ir centrų akreditavimas. Šių įstaigų įgyvendinama vidurinio ugdymo programa bus vertinama tiek pagal visoms bendrojo lavinimo mokykloms, tiek pagal specifinius suaugusiųjų mokykloms taikomus kriterijus ir požymius.

Mokyklos galės gauti balų už vykdomas neformaliojo švietimo programas bendrųjų gebėjimų plėtros srityje, sudarytas galimybes asmenims

pasirinkti lanksčias mokymosi formas, teikiamą vaikų priežiūros pagalbą mokymosi metu, turimus suaugusiųjų mokymuisi reikalingus vadovėlius. Planuojama vertinti andragogų kompetencijas, jų tobulinimą, atsižvelgti į dalyvavimą projektuose ir konkursuose, didinti suaugusiųjų švietimo prieinamumą mažinant klasių komplektų skaičių.

Atsižvelgiant į suaugusiųjų mokymosi ypatumus, nustatyti adekvatūs reikalavimai mokinių mokymuisi ir pasiekimams įvertinti. Mokyklos skatinamos siekti kuo mažesnio mokymąsi nutraukusių ar paliktų kartoti programą mokinių skaičiaus, tačiau pripažįstama, kad tam tikra jų dalis (apie 10 proc.) gali atidėti mokymąsi dėl svarbių asmeninių ar darbo priežasčių. Vidurinį išsilavinimą įgijusių asmenų, išlaikytų valstybinių brandos egzaminų dalis taip pat lyginama tarp suaugusiųjų mokyklų.

Tikimasi, kad akreditavimo procesas paskatins suaugusiųjų švietimo institucijas įsivertinti ir tobulinti teikiamų švietimo paslaugų kokybę, padės užtikrinti suaugusiųjų švietimo tęstinumą.

Šeštoji tarptautinė suaugusiųjų švietimo konferencija (Confintea VI)

Vincentas Dienys

Truputis istorijos

UNESCO organizuojamos konferencijos yra svarbiausi tarptautinio lygmens renginiai suaugusiųjų švietimo srityje. Jų pagrindinis tikslas – suburti įvairių šalių vyriausybės atstovus, kurie, pasitarę su pilietinei visuomenei atstovaujančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis (toliau – NVO), nustatytų strategines suaugusiųjų švietimo plėtros gaires. Konferencijos yra rengiamos ir strategija peržiūrima vidutiniškai kas 12 metų.

Pirmoji konferencija CONFINTEA I buvo surengta netrukus po II pasaulinio karo, 1949 m., Elsinore, Danijoje. Renginyje dalyvavo 106 atstovai iš 27 valstybių ir 21 tarptautinės organizacijos. Konferencija rekomendavo peržiūrėti jaunimo ir suaugusiųjų švietimo metodus bei turinį, spręsti švietimo teikėjų tinklo problemas, stengiantis padidinti mokymosi prieinamumą. Atsižvelgiant į laikotarpio aktualijas, vienu iš pagrindinių švietimo tikslų buvo pripažintas siekis ugdyti toleranciją, kuri didintų tarpusavio supratimą ir padėtų išsaugoti taiką. Taip pat buvo rekomenduota tokias konferencijas organizuoti reguliariai.

CONFINTEA II dalyviai susirinko Monrealyje, Kana-

doje, 1960 m. Savo atstovus į konferenciją atsiuntė 51 valstybė ir 46 NVO. Rengiant konferenciją, valstybės buvo paprašytos parengti ataskaitas tokiomis temomis: jaunimo ir suaugusiųjų švietimo tikslas ir turinys, pilietiškumo ugdymas, laisvalaikio ir kultūrinė veikla, muziejai ir bibliotekos, universitetai, atsakomybės už jaunimo ir suaugusiųjų mokymą paskirstymas, urbanizacija, moterų švietimas. Taigi suaugusiųjų švietimas aptartas visapusiškai. Konferencijoje buvo priimta deklaracija, kurioje skelbiama, kad švietimas yra pasaulinė problema, kurią sprendžiant turtingosios šalys turi bendradarbiauti su mažiausiai išsivysčiusiomis šalimis.

Trečiąją konferenciją CONFINTEA III rengė Japonija.

Konferencija įvyko Tokijuje 1972 metais. Dalyvavo 85 valstybės ir 40 tarptautinių organizacijų. Būtent šioje konferencijoje pirmą kartą aiškiai nuskambėjo mokymosi visą gyvenimą iššūkis. Baigiamojoje ataskaitoje pabrėžta, kad suaugusiųjų švietimas kiekvienoje valstybėje yra švietimo sistemos, ekonominės, socialinės ir kultūrinės plėtros bei demokratijos garantas.

CONFINTEA IV buvo surengta 1985 m. Konferencijos vieta – Paryžius. 841 dalyvis atstovavo 112 valstybių, JT organizacijas ir NVO. Diskusijose buvo vadovaujama nuostata, kad kiekvienas žmogus turi teisę mokytis, ir buvo prabilta apie būtinybę visame pasaulyje likviduoti neraštingumą. Kartu buvo konstatuota, kad daugelio valstybių vyriausybės neužtikrina savo gyventojams tinkamų ir kokybiškų mokymosi sąlygų.

CONFINTEA V ypatinga tuo, kad vyko intensyvus pasirengimas konferencijai – buvo prarasti 5 regioniniai bei konsultaciniai NVO susitikimai ir parengtos atitinkamos ataskaitos. Konferencija įvyko 1997 metais Hamburge, Vokietijoje. 170 valstybių ir maždaug 500 NVO atsiuntė apie 1300 atstovų. Konferencija priėmė du svarbius dokumentus. Hamburgo deklaracijoje suaugusiųjų švietimas įvardintas kaip raktas į XXI amžių ir apibūdinta jo paskirtis, o „Darbotvarkėje ateičiai“ nustatyti nauji visuomenės įsipareigojimai plėtojant suaugusiųjų švietimą.

Pasirengimas CONFINTEA VI

Šiai konferencijai, kaip ir CONFINTEA V, buvo rengtasi iš anksto. Buvo inicijuotos dviejų tipų veiklos. Pirmoji veikla – parengiamosios konferencijos penkiuose UNESCO valstybių regionuose:

1. Afrikos valstybių;
2. Azijos ir Ramiojo vandenyno valstybių;
3. Lotynų Amerikos ir Karibų jūros valstybių;
4. Arabų valstybių;
5. Europos ir Šiaurės Amerikos valstybių.

Konferencijų ataskaitose aprašytas kontekstas, įvardinti iššūkiai ir suformuluotos rekomendacijos suaugusiųjų švietimo plėtrai atitinkamame regione.

Pirmuose keturiuose regionuose pagrindine problema kol kas išlieka gyventojų raštingumas, itin pabrėžiant skirtumą tarp vyrų ir moterų. Tuo tarpu Europos ir Šiaurės Amerikos valstybių, kurioms priklauso ir Lietuva, atveju kalbama apie besimokančias organizacijas, bendruomenes ir regionus bei pažymima, kad šiam regionui „reikia prisiimti partnerio atsakomybę plėtojant suaugusiųjų švietimą kituose planetos regionuose“.

Antroji veikla – „Pranešimo apie suaugusiųjų švietimą pasaulyje“ (Global Report on Adult Education and Learning – toliau GRALE) parengimas. GRALE yra pagrįstas medžiaga, kurią pateikė 154 valstybės, atsakydamos į UNESCO parengtus klausimus. Tokios plačios apimties tyrimas buvo atliktas pirmą kartą. Daugiau nei šimto puslapių studijoje gausu įdomių apibendrinimų, prieduose pateikta daug medžiagos, leidžiančios atlikti lyginamąją analizę. Todėl šioje komandiruotės ataskaitoje rimtai pristatyti GRALE nėra galimybės. Paminėtini tik du motyvai, kurie viena ar kita variacija dažnai skamba studijoje:

- „suaugusiųjų švietėjai per dažnai kenčia dėl jų žemo statuso ir atlyginimo, kas neigiamai veikia programų kokybę ir tęstinumą“;
- „tik keletas valstybių yra įdiegę priemones, kaip padidinti šio chroniška per mažai finansuojamo švietimo sektoriaus finansavimą“.

CONFINTEA VI iš arti

Konferencija vyko 2009 m. gruodžio 1-4 dienomis Brazilijoje, Pará valstijos administraciniame centre Beléme. Renginyje susirinko apie 1500 dalyvių. Jie atstovavo 156 UNESCO valstybėms narėms, su UNESCO bendradarbiaujančioms organizacijoms, pilietinei visuomenei ir privačiam sektoriui, taip pat besimokantiems suaugusiems iš viso pasaulio.

Konferencijos programa

Kad lengviau būtų paaiškinti ir suprasti, kaip buvo dirbama, pateikiama labai glausta konferencijos programa:

1 diena, antradienis, gruodžio 1 d.

- 09:00 Konferencijos atidarymas
- 11:30 Pranešimas: „Gyvenimas ir mokymasis perspektyviai ateičiai: suaugusiųjų švietimo galia“ (Senatorė Maria Osmarina Marina Silva Vaz de Lima, Brazilija)
- 12:00 Regioninių parengiamųjų konferencijų ataskaitų pristatymas
- 14:30 Pranešimo apie suaugusiųjų švietimą pasaulyje (GRALE) pristatymas
- 16:30 Vieša diskusija: Įtraukimas į suaugusiųjų švietimą ir dalyvavimas jame

2 diena, trečiadienis, gruodžio 2 d.

- 09:00 Pranešimas: „Akistata su globalinėmis problemomis“ (Josephine Quédraogo, Burkina Faso)
- 09:30 1 apskritas stalas: Suaugusiųjų švietimo politika ir valdymas
- 11:30 2 apskritas stalas: Suaugusiųjų švietimo finansavimas
- 15:30 Lygiagretūs seminarai 3 diena, ketvirtadienis, gruodžio 3 d.
- 09:00 Pranešimas: „Mokymosi visą gyvenimą link“ (Khunying Kasama Varavarn, Tailandas)
- 09:30 3 apskritas stalas: Raštingumas – raktinė kompetencija mokymuisi visą gyvenimą
- 11:30 4 apskritas stalas: Suaugusiųjų švietimo kokybės užtikrinimas ir mokymosi pasiekimų vertinimas
- 15:30 Lygiagretūs seminarai

4 diena, penktadienis, gruodžio 4 d.

- 09:00 Pranešimas: „Nuo retorikos prie veiksmų“ (Paul Bélanger, Kanada)
- 09:30 5 apskritas stalas: Kelias pirmyn
- 11:30 Baigiamoji sesija

Iš pateiktos programos matyti, kad, atmetus įvadinę ir baigiamąją sesijas bei konferencijai rengiantis atliktų veiklų pristatymą, programą galima suskirstyti į tris dalis: 1) pranešimus (keynote addresses); 2) apskrito stalo diskusijas; 3) seminarus (workshops).

Konferencijoje buvo stengiamasi leisti kuo daugiau pasisakyti įvairių valstybių atstovams, daugiausia orientuojantis į gerą suaugusiųjų švietimo patirtį. Tiksliai apibendrinantis buvo tik Paul Bélanger pranešimas, tačiau kiekvienas turėjo specifinę paskirtį ir kiekviename buvo įdomių minčių. Jas paminėsiu kiek vėliau. Dabar kiek plačiau apsistosis ties apskrito stalo diskusijomis ir seminarais.

Visos apskrito stalo diskusijos buvo pravestos panašiu būdu. Prie stalo susėdavo 7 iš anksto parinkti atsakingi skirtingų valstybių pareigūnai. Diskusijos vedantysis paeiliui paklausdavo atstovų, kaip jie savo šalyje sprendžia tam tikras su diskusijų tema susijusias problemas. Atsakymui buvo duodamos 3 minutės, griežtai laikantis nustatytos tvarkos. Praėjus dviem klausimų turams, visiems dalyviams būdavo užduodamas tas pats klausimas. Pavyzdžiui, diskusijoje apie suaugusiųjų švietimo politiką ir valdymą buvo paklausta: „Diskusijose pasidalinote informacija apie tai, kaip savo šalyse formuojate suaugusiųjų švietimo politiką ir valdote šią švietimo grandį. Kai po šios konferencijos“.

jos grįšite namo, kokių žingsnių imsitės plėtodami suaugusiųjų švietimą jūsų šalyje?“. Atsakymams šiuo atveju buvo skiriama po 1 minutę. Po to buvo kviečiami pasisakyti 3 minutes 5-7 iš anksto užsirašę atstovai iš salės. Apskrito stalo diskusijų rezultatas – 3-5 pasiūlymai darbo grupei, rengiančiai baigiamąjį konferencijos dokumentą. Pasiūlymus suformuluoja diskusijų vedantysis.

Lygiagrečiai buvo vedami 8 seminarai, ir konferencijos dalyviai galėjo laisvai rinktis, kuriame iš jų dalyvauti. Taigi iš viso buvo prvesti 32 seminarai. Kad būtų aiškiau, keletas seminarų temų: „Karjeros keliai: ryšys tarp suaugusiųjų švietimo ir ekonomikos augimo“, „Švietimas, lytis ir skurdas“, „Suaugusiųjų švietimas ir migracija“, „Raštingumo vertinimas ir monitoringas“ ir t.t. Seminarus organizavo įvairios organizacijos. Pavyzdžiui, seminarą „Neformalaus ir savaiminio mokymosi vertinimas ir pripažinimas“ pravedė Europos suaugusiųjų švietimo asociacija ir Nacionalinis mokymosi visą gyvenimą institutas (Korėjos Respublika). Buvo rekomenduojama, kad seminaruose ne mažiau kaip 2/3 laiko būtų skiriama dalyvių pasisakymams. Kiekvieno seminaro rezultatas – 2 pasiūlymai darbo grupei, rengiančiai baigiamąjį konferencijos dokumentą.

Trumpai apie pranešimus

Maria Osmarina Marina Silva Vaz de Lima pranešimą „Gyvenimas ir mokymasis perspektyviai ateičiai: suaugusiųjų švietimo galia“ grindė savo gyvenimo patirtimi. Ji gimė 1958 metais gumos plantacijose. 16 metų ji buvo tik truputį pramokusi skaityti ir rašyti. Ji norėjo tapti vienuole ir buvo įsitikinusi, kad tam reikia įgyti geresnį išsilavinimą, todėl įkalbėjo savo tėvą leisti ją mokytis. Buvo nupasakota, kaip nuolat mokydama ji kopė karjeros laiptais, 1994 m. tapo valstybės Senato (Senado Federal) nare, 2003-2007 m. vadovavo Aplinkosaugos ministerijai. Pranešime pasakojo, kaip jai sekėsi, kokias problemas įžvelgė tuometinėje suaugusiųjų švietimo sistemoje.

Josephine Quédrago savo pranešime išsakė keltą „revoliucinių“ minčių. Ji pastebėjo, kad visos valstybės labai supanašėjo. Pasak pranešėjos, anksčiau vienos

valstybės buvo ekonomiškai stiprios, jose gyvenimo lygis buvo aukštas, o kitos neturtingos, jose visų gyvenimas buvo sunkesnis. Dabar visose valstybėse dalis gyventojų gyvena pasiturinčiai, o dalis skursta. Skiriasi tik turtingųjų ir skurstančių santykis. Jos nuomone, pagrindinės globalinės problemos yra trys: 1) klimato kaita, 2) maisto problema, 3) finansinė problema, kurią sąlygoja noras labai greitai praturtėti. Tačiau Quédrago nebetiki, kad švietimas gali išspręsti šias problemas: tam trukdo valdžios ir visuomenės nuomonių ir siekių skirtumas.

Khunying Kasama Varavarn pranešimą grindė suaugusiųjų švietimo pasiekimais Tailande. Ji pasakojo, kokių veiksmų buvo imtasi siekiant sumažinti neraštingumą. Pabrėžė, kad sprendžiant neraštingumo problemą, labai svarbu mokyti gimtosios kalbos tėvus. Suaugusiųjų švietime buvo pasiekta tiek daug, kad kai kurios neformaliojo mokymo iniciatyvos buvo perkeltos į formaliojo mokymo sistemą.

Paul Bélanger nurodė priežastis, kodėl suaugusiųjų švietimas yra svarbus, ir pakvietė imtis efektyvių veiksmų, padarančių mokymąsi visą gyvenimą realybe. Jis rekomendavo ir tam tikrus konkrečius veiksmus. Tačiau tie veiksmai mirga daugumoje mokymosi visą gyvenimą strategijų, kurias turi pasirengę vos ne visos valstybės. Todėl jų net nebandysiu išvardinti. Kaip nurodyta Paul Bélanger pranešimo pavadinime, gana retorikos. Būtinai konkretūs veiksmai, nes, kaip buvo pabrėžta pranešimo pabaigoje, „mūsų planeta neišgyvens, jeigu ji netaps besimokančia planeta.“

Belemo veiksmų planas

Nors jau prieš konferenciją buvo parengtas baigiamojo dokumento projektas, redakcinė darbo grupė dirbo iki 3 valandos nakties bandydama suderinti įvairiausių pasiūlymus, kuriuos pateikė apskrito stalo diskusijų ir seminarų vedėjai bei UNESCO valstybių narių delegacijos. Sklido kalbos, kad pasiūlymų iš viso buvo daugiau nei tūkstantis. Parengto dokumento pavadinimas – „Harness-

ing the power and potential of adult learning and education for a viable future“ (Suaugusiųjų švietimo galios ir potencialo pasitelkimas kuriant perspektyvią ateitį). Dokumentas buvo pristatytas konferencijos baigiamojoje sesijoje ir vieningai priimtas. Jame išdėstytos švietimo politikos formavimo ir įgyvendinimo gairės 12 ateinančių metų.

Visus regioninių konferencijų ataskaitų, GRALE, Belemo veiksmų plano tekstus ir kitą informaciją apie CONFINTEA VI galima rasti Internetu adresu <http://www.unesco.org/en/confinteavi/>

Nuteistųjų mokymas kalėjimo įstaigose

Gintautas Klimavičius,

Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos Socialinės rehabilitacijos skyriaus vyriausiasis specialistas

Išsilavinimo trūkumas yra reikšmingas rizikos faktorius kelyje kalėjimo link. Tikimasi, kad išsilavinimo spragų užkamšymas (net ir kalėjimo mokykloje) sumažins riziką paslysti dar kartą.

Tai, ką dažnas pilietis buitine kalba vadina kalėjimo įstaigomis, apima penkiolika skirtingo dydžio ir teisinio statuso laisvės atėmimo vietų, tarp kurių yra pataisos inspekcijos, trys valstybės įmonės, Kalėjimų departamentas ir jo Mokymo centras, kurie sudaro bausmių vykdymo sistemą. Šiaulių ir Kauno tardymo izoliatoriuose bei Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime laikomi teismo suimti asmenys, be to Lukiškėse atlieka bausmę kalėjimo režimu nuteisti asmenys ir nuteistieji iki gyvos galvos. Nepilnamečiai suimtieji laikomi Kauno nepilnamečių tardymo izoliatoriuje-pataisos namuose, čia bausmę atlieka nuteisti nepilnamečiai vaikinai. Moterys, suaugusios ir nepilnametės, bausmę atlieka Panevėžio pataisos namuose; pirmą kartą laisvę praradę vyrai kalėjimo Pravieniškių 1-uosiuose ir 3-uosiuose pataisos namuose, taip pat Pravieniškių 2-uosiuose pataisos namuose-atvirojoje kolonijoje, pastarojoje įstaigoje dar laikomi asmenys, nuteisti už netyčinius ir nesunkius nusikaltimus, kuriems paskirta bausmę atlikti atvirojoje kolonijoje, taip pat iš kalėjimo perkelti nuteistieji iki gyvos galvos. Nuteisti buvę valstybės tarnautojai ir pareigūnai kalėjimo Pravieniškių 1-uosiuose pataisos namuose; anksčiau atlikę laisvės atėmimo bausmę vyrai laikomi Alytaus, Kybartų, Marijampolės, ir Vilniaus 2-uosiuose pataisos namuose. Nuteistieji, ser-

gantys atvira tuberkuliozės forma kalėjimo Pravieniškių gydymo ir pataisos namuose. Sergantiems nuteistiesiems ir suimtiesiems antrinio lygio sveikatos priežiūros paslaugos (stacionariai) teikiamos Laisvės atėmimo vietų ligoninėje, kuri įsikūrusi Vilniuje, šalia Lukiškių kalėjimo; Šiaulių tardymo izoliatoriuje, Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime, Kauno nepilnamečių tardymo izoliatoriuje-pataisos namuose, Marijampolės, Panevėžio ir Pravieniškių 3-uosiuose pataisos namuose veikia areštinės.

Šiuo metu visose laisvės atėmimo vietose laikoma per 8 500 asmenų, iš jų apie 6 800 – nuteistieji, jau atliekantys laisvės atėmimo bausmę. Apie pastarąją asmenų grupę kalbėsime ir toliau, nuo jų kiekio skaičiuosime procentus ir proporcijas.

Tik vienas procentas nuteistųjų turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą, dar šeši procentai – aukštąjį neuniversitetinį ir aukštesnįjį. 31 procentas nuteistųjų gali pasigirti viduriniu išsilavinimu. Didžiausia bausmę atliekančiųjų dalis – 39 procentai turi pagrindinį išsilavinimą. Net 21 procentas nuteistųjų turi pradinį išsilavinimą ir 2 procentai neturi jokio. Pastaruosius dešimt metų, kuomet Kalėjimų departamentas kaupia ir analizuoja duomenis apie nuteistųjų išsilavinimą, išlieka bendro nuteistųjų

išsilavinimo lygio smukimo tendencija. Kasmet šiek tiek besikeisdama statistika rodo, kad nuteistųjų su pradiniu išsilavinimu ir neturinčių išsilavinimo dalis auga, turinčiųjų aukštesnį nei vidurinį išsilavinimą – mažėja. Apie 60 proc. nuteistųjų nusikaltimo padarymo metu nesimokė ir nedirbo.

Nors liūdni statistiniai duomenys pataisos įstaigų kontingentą apibūdina kaip ne itin inteligentišką, jie leidžia mums suformuluoti tezę, kad išsilavinimo trūkumas yra reikšmingas rizikos faktorius slidžiam kelyje kalėjimo link. Pastebėta, kad žemesnio išsilavinimo, nesavarankiško mąstymo asmenys, dažnai ir iki patekimo į laisvės atėmimo vietas gyvenę asocialiai, labiau linkę pasiduoti asocialių tradicijų įtakai. Darome išvadą, kad išsilavinimo spragų užkamšymas (net ir kalėjimo mokykloje) sumažins riziką paslysti dar kartą.

Nuteistųjų mokymosi mastai

Bausmių vykdymo kodeksas – pagrindinis teisės aktas, nustatantis bausmių vykdymo sistemos veiklą. Nuteistųjų bendrasis lavinimas ir profesinis mokymas kodekse išskirti kaip savarankiškos nuteistųjų, kuriems paskirtas laisvės atėmimas, pataisos priemonės. Praktinėje pataisos įstaigų veikloje šio išskirtinumo lieka mažiau. Darbo ir jo įgūdžių neturėjimas, menkas išsilavinimas, nutrūkę socialiniai ryšiai, būsto ir pinigų elementariam pragyvenimui neturėjimas, sveikatos ir priklausomybių problemos, netinkama elgsena (tradicijos, mąstymas), silpna motyvacija ir daugybė kitų spręstinių ir ne visuomet išsprendžiamų bėdų – kasdienio bausmių vykdymo sistemos pareigūno darbo objektas. Tą darbą – pastangas grąžinti nuteistąjį į visuomenę – vadiname socialine rehabilitacija. Taigi ir nuteistųjų mokymo organizavimo klausimai čia užima deramą vietą.

Nuo 2000 metų bausmių vykdymo sistemai tapus Teisingumo ministerijos valdymo srities dalimi, daugiau dėmesio imta skirti nuteistųjų integracijos į visuomenę klausimams, tame tarpe ir mokymo

bazės plėtrai. 2008 m. pradėjus veikti bendrojo lavinimo mokyklai Kybartų pataisos namuose, visose laisvės atėmimo vietose, kuriose yra objektyvus poreikis, veikia bendrojo lavinimo mokyklos ar jų konsultaciniai punktai. Nuteistųjų bendrasis lavinimas neorganizuojamas Kauno tardymo izoliatoriuje, kadangi įstaigoje nuolat bausmę atlieka tik apie dvidešimt nuteistųjų, kuriems čia paskirta atlikti ūkio darbus. Profesinės mokyklos veikia vienuolikoje Kalėjimų departamentui pavaldžių įstaigų (išskyrus Laisvės atėmimo vietų ligoninę, Kauno tardymo izoliatorių, Lukiškių tardymo izoliatorių-kalėjimą, Šiaulių tardymo izoliatorių). 2009 – 2010 mokslo metų pradžioje nuteistųjų ir suimtųjų, besimokančių bendrojo lavinimo mokyklų konsultaciniuose punktuose, absoliutus skaičius pasiekė rekordą – 1176, ir net išaugus bendram nuteistųjų skaičiui, procentinė išraiška – 17,5 proc. – ūgtelėjo beveik dviem procentiniais punktais palyginus su praėjusiais mokslo metais.

2009 – 2010 mokslo metais profesinių mokyklų filialus bei darbo rinkos mokymo tarnybų kursus, suteikiančius profesinę kvalifikaciją, pradėjo daugiau kaip 1100 nuteistųjų. Dėl įvairių priežasčių (bausmės termino pasikeitimai, perkėlimas į kitas įstaigas, sveikatos, drausmės problemų) paprastai mokymo kursą baigia ir profesiją įgyja 80 – 90 proc. besimokiusiųjų. Nuteistieji turi galimybę įgyti daugiau kaip 20 darbininkų specialybių, susijusių su metalo apdirbimu, statyba, kompiuterio vartojimu, buitinėmis paslaugomis ir kt. Kasmet siūlomų įgyti profesijų pasirinkimas šiek tiek kinta priklausomai nuo jų paklausos darbo rinkoje, mokymą vykdančių įstaigų galimybių, vykdomų projektų ir pan. Pavyzdžiui, nuo 2008 – 2009 mokslo metų pradžios šiuolaikiškai įrengtoje mokymo bazėje Kauno nepilnamečių tardymo izoliatoriuje-pataisos namuose rengiami duonos gaminių kepėjai.

2009 m. mokslo baigimo pažymėjimus gavo 1056 nuteistieji, iš jų vidurinio išsilavinimo – 91, pagrindinio išsilavinimo – 107, profesinės mokyklos – 858. Kaip išskirtinį projektą galima paminėti Lukiškių tardymo izoliatoriuje-kalėjime laisvės atėmimo iki

gyvos galvos bausmę atliekančių ir Vilniaus pedagoginiame universitete besimokančių nuteistųjų studijas. Tikimės, kad išsprendę kai kurias problemas, ypač susijusias su finansavimu, kitais metais turėsime parengę bent porą socialinio darbo bakalaurų.

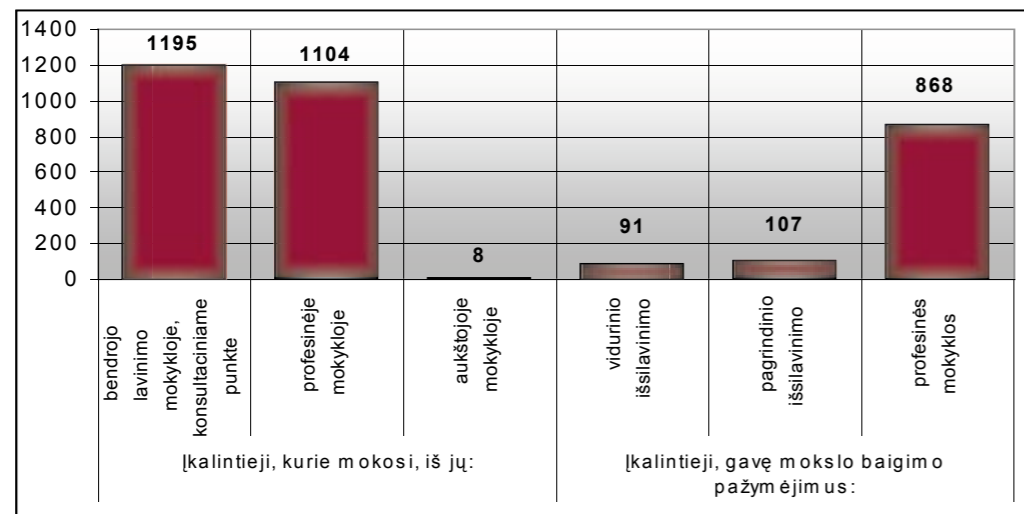
Kalbant apie bendrus nuteistųjų mokymo mastus, galima konstatuoti, kad daugiau kaip trečdalis visų nuteistųjų dalyvauja formalaus mokymo programose. Savo bendrąjį išsilavinimą kelia 28 procentai nuteistųjų, kuriems šio išsilavinimo stinga.

Šiuolaikiniame pasaulyje vyrauja visą gyvenimą trunkančio mokymosi samprata. Tam, kad asmuo užtikrintų savo socialines garantijas, kad spėtų plėtoti savo kompetenciją tuo pačiu tempu kaip progresuoja technologijos, kad būtų pasirėngęs dirbti besikeičiančioje žinių, ekonomikos ir informacinėje visuomenėje, jis turi ypač aktyviai mokytis, tobulėti ir tai daryti visą gyvenimą. Motyvacijos stiprinimas sėkmingai reintegruotis į visuomenę ir darbo rinką – tai socialinė garantija žmogui nepatekti į, vadinamųjų, atstumtųjų grupę. 2005 – 2008 m. Kalėjimų departamentas sėkmingai įgyvendino du Europos socialinio fondo finansuotus projektus, skirtus, pirmiausia, būtent nuteistųjų pozityviai motyvacijai stiprinti.

Projekto „Išrinktieji“ tikslas – sukurti paramos ir pagalbos priemonių tikslinės grupės asmenims sistemą Lietuvoje. Projekto biudžetas – apie 2,4 mln. Lt, kurie skirti Europos socialiniam fondo. Projekte dalyvavo

Vilniaus 2-ieji, Alytaus, Marijampolės ir Panevėžio pataisos namai bei visos penkios regionų pataisos inspekcijos. Pagrindinės veiklos – virtualaus darbo paieškos centro ir „Talentų banko“ sukūrimas, karjeros projektavimo ir profesinio informavimo medžiagos parengimas, kompiuterinis mokymas, profesinė rehabilitacija, darbų rotacija privačiame ar viešajame sektoriuose, kvalifikacijos kursai pataisos įstaigų darbuotojams, leidyba, visuomenės informavimas ir kt.

Projekto „Nuteistųjų rengimas savarankiškam gyvenimui stiprinant motyvaciją integruotis į visuomenę ir darbo rinką“ tikslas – motyvuoti bausmę atliekančius asmenis siekti bendrojo ir specialaus išsilavinimo bei legalių pajamų šaltinio, suteikiant galimybę gauti aktualios informacijos apie socialinę paramą, švietimo paslaugas, įsidarbinimo galimybes, ugdant jų socialinius įgūdžius ieškant tinkamos informacijos, taip pat pateikiant teisingą informaciją, susijusią su jų grįžimu į laisvę. Projekto biudžetas – apie 1,62 mln. litų, iš jų apie 1,54 mln. litų – Europos socialinio fondo lėšos. Projekto partneriai – penkios Kauno apskrityje esančios pataisos įstaigos ir Kauno darbo birža. Pagrindinės veiklos – Nuteistųjų informavimo ir motyvavimo programos parengimas, kompiuterinio Nuteistųjų informavimo ir motyvavimo centro bei virtualaus darbo paieškos centro sukūrimas ir įdiegimas, kvalifikacijos kursai pataisos įstaigų darbuotojams, leidyba ir

Įkalintieji, kurie mokosi pagal atskiras mokymo programas 2009 m. (absol. skaič.)

kt. Vienas iš projekto produktų – simuliacinis kompiuterinis žaidimas „Mano kelias“ turėjo itin didelį pasisekimą, todėl Kalėjimų departamentas parengė ir šiuo metu įgyvendina naują projektą – „Simuliacinio žaidimo „Mano kelias“ 2 versija“.

2009 m. rugsėjo 23 – 24 dienomis grupė bausmių vykdymo sistemos pareigūnų dalyvavo Estijoje vykusiame Baltijos-Šiaurės šalių seminare apie švietimą kalėjimuose. Šiaurės šalių švietimo kalėjimuose tinklo vykdyto projekto „Švietimo sistema kalėjimuose, nuteistųjų mokymo pagrindai, pasirinkimas ir motyvacija“ ataskaitoje buvo pateikta daug įdomios palyginamosios informacijos apie nuteistųjų švietimą Šiaurės šalių kalėjimuose, naujausius pasiekimus ir aktualias problemas. Pažymėtina, kad Šiaurės šalių švietimo kalėjimuose tinklo atliktų tyrimų duomenimis, Baltijos šalys, bent jau kiekybiniu požiūriu, nenusileidžia Šiaurės šalims pagal nuteistųjų užimtumą edukacine veikla ir dalyvavimą socialinės rehabilitacijos programose. Skandinavijos šalių atstovai pabrėžė Baltijos šalių bausmių vykdymo sistemų milžinišką pažangą nuteistųjų socialinės rehabilitacijos ir švietimo srityje. Buvo išskirti Estijos kolegų vadybinis racionalumas bei teisinis lankstumas, sprendžiant išskylančias problemas, ir Lietuvos bausmių vykdymo sistemoje atliekamo reabilitacinio ir edukacinio darbo kiekybiniai rodikliai, formų įvairovė, mokslinis darbo metodų pagrįstumas. Buvo pabrėžta, kad atėjo laikas Baltijos šalims ne tik semtis patirties iš Skandinavijos, bet ir Šiaurės šalių atstovams mokytis iš savo kolegų Baltijos šalyse.

Lietuvos laisvės atėmimo vietos nėra ta skaitykla, kur sugenami pasikankinti įstatymui sunkiai nusizengę visuomenės atstumtieji. Čia atliekamas didelis darbas, kad atlikę bausmę žmogus grįžtų į visuomenę tapęs visaverčiu jos nariu. Deja, bausmių vykdymo sistemos darbuotojų pastangos dažnai būna vienašališkos. Jei vykdant socialinės rehabilitacijos programas sėkmingai bendradarbiaujama su kitomis valstybės institucijomis, ypač esančiomis Socialinės apsaugos ir darbo bei Švietimo ir mokslo ministerijų reguliavimo srities dalimis, tuomet to

negalima pasakyti apie savivaldybes, kurios paprastai nesidomi į įkalinimo įstaigas patekusiais savo bendruomenių nariais. Palyginti su kitomis Europos Sąjungos šalimis, labai nežymiai prie nuteistųjų socialinės rehabilitacijos proceso prisideda nevyriausybinių organizacijų.

Suaugusiųjų finansinio švietimo Lietuvoje situacija ir poreikis

Jolanta Spurgienė, Švietimo ir mokslo ministerija

Pasaulinės finansų krizės metu Lietuvoje susirūpinimas gyventojų elgsena finansinėse situacijose ir jų žiniomis, paskatino ir šalies valdžios institucijas daugiau dėmesio skirti finansiniam švietimui: 2009 m. Švietimo ir mokslo ministerijai vadovaujant buvo parengta Visuomenės finansinio švietimo programa, kuri turi būti patvirtinta Seime.

Visuomenės susidomėjimas finansiniu švietimu

Ekonomikos recesijai gilėjant, Lietuvoje didėja dėmesys finansiniam švietimui. Šalyje sparčiai populiarėja su finansiniais klausimais susijusios edukacinės iniciatyvos bei priemonės. Neseniai nemažo gyventojų susidomėjimo susilaukė kelios knygos, skirtos finansiniams–ekonominiams klausimams. Tarp jų – Vilniaus pedagoginio universiteto Filosofijos katedros vedėjo Liutauro Degėsio knyga „Ekonominio gyvenimo mitologija ir kasdienybė“, skirta besimokantiems suaugusiesiems. Knygoje, remiantis ekonominio mąstymo stereotipų pateikimo ir jų paneigimo principu, skaitytojui siūloma ne vien perimti žinias ekonominiams klausimais, bet ir skatinama informacijos analizė, kritinis mąstymas. Kita – tai šeimos finansų ekspertės Julitos Varanauskienės „Pinigų medis“. Didelio skaitytojų susidomėjimo susilaukęs „finansų romanas“ intriguoja tuo, kad ši knyga gali būti skaitoma ir kaip grožinė knyga, ir kaip vadovėlis apie asmeninių finansų valdymą. Šalyje gausu ir kitų neformalaus finansinio švietimo iniciatyvų – televizijos laidų apie įmonės arba šeimos lėšų tvarkymą ekonominiu sunkmečiu, netgi ekskursijų „krizės“ tema.

Visuomenės finansinis švietimas - daugelio institucijų prioritetas

Lietuvoje finansiniu švietimu užsiima gana nemažai įvairių organizacijų, kurios pačią aktualiausią informaciją talpina elektroninėje terpėje. Nuo 2005 m. Valstybinė vartotojų teisių apsaugos tarnyba įgyvendina projektą „Dolceta“ (www.dolceta.eu), kurio esmė – visiems vartotojams prieinama elektronine forma pateikti informaciją apie finansinių paslaugų rinką, paslaugų pobūdį ir dažniausiai kylančias problemas. Lietuvos Respublikos draudimo priežiūros komisija, Lietuvos Respublikos vertybinių popierių komisija, Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos specialiai atnaujino savo internetinius tinklalapius, kad vartotojams būtų aiškiau ir efektyviau pateikiama visa reikalinga informacija. 2008 m. Lietuvos vartotojų institutas sėkmingai įgyvendino projektą „Vartotojų asmens duomenų apsauga atsisikaitant elektroninėmis mokėjimo priemonėmis“. Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės tinklalapyje veikia asmeninio vartojimo prekių ir paslaugų kainų indekso skaičiuoklė, kuria naudodamasis kiekvienas gali suskaičiuoti savo ir savo šeimos patiriamą infliaciją, rasti paaiškinimus ir

susipažinti su rodiklių skaičiavimu. Lietuvos bankas ir Lietuvos Respublikos finansų ministerija, bendradarbiaudami su Europos Centrinio Banku ir Europos Komisija, nuolatos informuoja visuomenę apie eurą, talpindami informaciją savo internetiniuose tinklalapiuose. Be to, aktuali informacija apie eurą talpinama Lietuvos Respublikos Vyriausybės kartu su Lietuvos banku administruojamame tinklalapyje www.euro.lt. Lietuvos bankas, prisidėdamas prie finansinio švietimo populiarinimo, padeda organizuoti ekonominio švietimo renginius: olimpiadas ir projektus. Lietuvos bankas kasmet teikia dviem geriausiai studijuojantiems bankininkystės ir finansų specialybės studentams V. Jurgučio stipendiją, kartą per metus už reikšmingus darbus Lietuvos bankininkystės, finansų, pinigų ir makroekonomikos tyrimų srityse skiria V. Jurgučio premiją. Visos su finansais susijusios įstaigos ir organizacijos rengia seminarus ir mokymus, skiriasi tik tikslinės auditorijos. Išskirtina Lietuvos banko iniciatyva – seminarai žiniasklaidos atstovams ir tarpininkavimas žurnalistų dalyvavimui Europos Komisijos ir Europos Centrinio Banko organizuojamuose mokymuose. Lietuvos Respublikos vertybinių popierių komisija organizavo šviečiamąsias konferencijas ir seminarus pradedantiesiems ar būsimiesiems investuotojams didžiuosiuose Lietuvos miestuose. Valstybinė mokesčių inspekcija internetiniame puslapyje (adresu www.vmi.lt) nuolatos skelbia informaciją apie mokesčius, kuriame pateikia pagalbines metodines priemones mokesčių mokėtojams (pvz., elektroninį deklaravimo vedlį, skaičiuoklę gyventojams, įsigijusiems verslo liudijimus ir pan.). Šioje interneto svetainėje sukurti atskiri skyreliai gyventojams ir juridiniams asmenims, taip pat atskiras skyrelis, kuriame pateikiama informacija apie mokesčių pasikeitimus. Valstybinės mokesčių inspekcijos interneto svetainėje sudarytos galimybės pasinaudoti konsultacine mokesčių duomenų baze.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija yra sudariusi galimybes mokiniams, besimokantiems pagal formaliojo ir neformaliojo švietimo

programas, įgyti ekonominio raštingumo ir verslumo pagrindus. 2008 m. švietimo ir mokslo ministro patvirtintų Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų Ekonomikos ir verslumo programoje skiriamos penkios turinio dalys: orientavimasis rinkoje, asmeninių finansų tvarkymas, verslo organizavimas ir verslumo gebėjimų ugdymasis, valstybės vaidmens ekonomikoje ir ekonomikos rodiklių nagrinėjimas ir vertinimas, dalyvavimas tarptautinėse rinkose. Kartu su Viešąja įstaiga „Lietuvos Junior Achievement“ yra parengta 12 ekonominio, finansinio ir verslumo ugdymo programų, vadovėliai, mokytojų knygos ir kita mokomoji medžiaga. Su Viešąja įstaiga „Lietuvos Junior Achievement“ įgyvendinant įvairius projektus mokiniams aktyviai dalyvauja tiek Lietuvos institucijų, tiek verslo įmonių atstovai.

Nuo 2005 m. Lietuvos Respublikos vertybinių popierių komisijos užsakymu yra atliekami Lietuvos namų ūkių tyrimai, kaip žmonės elgiasi tam tikrose su finansais susijusiose situacijose. Tyrimais siekiama išsiaiškinti, kaip Lietuvos gyventojai elgiasi su pinigais: ar taupo, ar investuoja. Jeigu taupo, tuomet kokias investavimo priemones pasirenka, jeigu ne-taupo, tai kas juos galėtų paskatinti taupyti. Neseniai Vertybinių popierių komisijos atliktas Lietuvos gyventojų finansinės elgsenos tyrimas parodė, kad Lietuvos gyventojai apie finansus dar išmano ne tiek, kiek reikėtų. Net 56 proc. respondentų pripažino, kad neturi užtekinai žinių apie investavimą, tik 29 proc. galėjo teisingai suskaičiuoti palūkanas. Gyventojams taip pat trūksta žinių apie investicinių priemonių rizikingumą ir likvidumą.

Visuomenės finansinio švietimo sistemos darnesnės plėtotės link

Įvairiose šalyse susirūpinimas dėl gyventojų elgesio finansinėse situacijose ir jų žinių paskatino tų šalių valdžios institucijas ir nevyriausybinį sektorių daugiau dėmesio skirti finansiniam švietimui. Tai šalis nares 2007 m. gruodį paskelbtame komunikate „Finansinis švietimas“ ragino daryti ir Europos Komisija. Lietuvoje finansinio švietimo poreikis suvoktas

ir viešai įvardytas dar 2008 m. pavasarį, nors tada dar visiškai nebuvo kalbėta apie ekonomikos recesiją ar finansinę krizę. 2008 m. pavasarį Seimas, remdamasis minėtoju Europos Komisijos komunikatu ir siekdamas užtikrinti visuomenės finansinio švietimo sistemos darnesnę plėtotę, kartu su suinteresuotomis institucijomis pasiūlė Vyriausybei parengti nacionalinę bendrų veiksmų programą finansinio švietimo klausimais. Nors, kaip minėta, Lietuvoje dėmesys finansiniam švietimui didėja, informaciją teikia skirtingos institucijos, finansinis švietimas vykdomas įvairiais lygmenimis, tačiau informacija nėra sisteminama, trūksta tarpinstitucinio bendradarbiavimo, todėl egzistuojančios finansinio švietimo iniciatyvos ne visada pasiekia visus, kuriems reikia pagalbos, konsultacijų ar tiesiog elementarios informacijos ir žinių.

Švietimo ir mokslo ministerijos vadovaujama darbo grupė parengė Visuomenės finansinio švietimo programos projektą. Programos projektas buvo pristatytas Seimo Biudžeto ir finansų komiteto ir Lietuvos Respublikos Vertybinių popierių komisijos 2009 m. pavasarį organizuotoje konferencijoje „Pasaulinė finansų krizė: priežastys, perspektyvos ir poveikis Lietuvai“ bei Seimo Biudžeto ir finansų komiteto, Lietuvos vartotojų instituto ir Seimo Europos informacijos biuro kiek vėliau organizuotoje Europos Savaitės diskusijoje „Finansinis švietimas finansų ir ekonominės krizės sąlygomis“. Be to, Programos projektas buvo pristatytas 2009 m. rudenį vykusiame Seimo Biudžeto ir finansų komiteto posėdyje.

Parengtos programos tikslas – plėtoti visuomenės finansinį švietimą, kaip mokymosi visą gyvenimą sudedamąją dalį. Programoje visuomenės finansiniu švietimu laikomas procesas, kuriometu asmenims sudaromos galimybės įgyti finansinių žinių ir gebėjimų tinkamai pasirinkti finansines paslaugas atsižvelgiant į konkretaus amžiaus grupės gyventojų poreikius. Finansinis švietimas kiekvienam sudaro sąlygas gerinti supratimą

apie finansų produktus, mokamas paslaugas bei prievoles ir plėtoti įgūdžius, būtinus finansiniam raštingumui didinti.

Programos uždaviniuose skiriamas dėmesys neformalaus švietimo plėtrai: numatoma skatinti gyventojų, ypač suaugusiųjų, finansų sričių neformalųjį švietimą ir savišvietos galimybes, jų verslumo ugdymą. Taip pat programoje pabrėžiama ir informacinių technologijų reikšmė didinant finansinės informacijos prieinamumo ir sklaidos galimybes.

Programoje numatyta organizuoti visuomenės finansinio švietimo renginius ir projektus, vykdomus bendradarbiaujant su nevyriausybėmis organizacijomis. Taip pat numatoma išleisti daugiau mokymo priemonių, skirtų finansiniam švietimui. Tarp programos įgyvendinimo priemonių numatytas ir platesnis visuomenės informavimo priemonių naudojimas visuomenės švietimui ekonomiais klausimais.

Programos rengėjai ir įgyvendintojai tikisi, kad šios priemonės padės daugeliui individų išsikaupti iš ekonominės recesijos duobės, ir iš jų šeimų biudžetų nepradings sunkiai uždirbti pinigai.

Suaugusiųjų švietimas kaip rinkodara

Ričardas Totoraitis, Švietimo ir mokslo ministerija

Šiandieninėje švietimo politikos retorikoje dažnai išgirstame vartojamus rinkos ekonomikai būdingus terminus, švietimo procesus bandome organizuoti, matuoti, vertinti remdamiesi kažkada tik ekonomikai būdingomis sąvokomis ir kategorijomis. Švietimas tarsi atsitraukia nuo idealistinių ir humanistinių vertybių puoselėjimo ir sakosi esąs tik paslaugų teikėjas tenkinantis vartotojų poreikius.

Tačiau suaugusiųjų švietimas užima unikalią vietą, jis nėra suprantamas tik kaip mokymasis mokykloje, priešingai – tai mokymasis darbo vietoje ar naudojant internetą, savarankiškai ar savaime, kuomet besimokantysis gali pasirinkti mokymosi turinį, formą, laiką, vietą ir kainą. Šiame straipsnyje pateikiama keletas pastebėjimų apie tai, kaip suaugusiųjų švietimas bando „įtikti“ politinei konjunktūrai ir išsilaikyti kintančioje politinėje švietimo pertvarkų darbotvarkėje.

Išorės įtakos

Suaugusiųjų švietimas niekada nebuvo grynai nacionaline švietimo sritimi. Peržvelgus įvairius švietimo plėtros gaires nusakančius dokumentus, švietimo sritį reglamentuojančius įstatymus, koncepcijas galima teigti, kad dėmesys suaugusiųjų švietimui Lietuvos švietimo dokumentuose ilgą laiką buvo nepakankamas, jeigu nesakytume – minimalus. Šiokia tokia išimtis – 1998 m. priimtas Neformalaus suaugusiųjų švietimo įstatymas. Kiti du svarbūs žingsniai – 2004 m. priimta pirmoji Mokymosi visą gyvenimą strategiją ir antroji, atnaujinta – 2008 m.

Reikia pripažinti, kad šių dokumentų atsiradimą labai paskatino ES. Pirmuoju atveju – siekiant narystės dėtos pastangos priartinti prie ES standartų profesinio mokymo sistemą, antruoju – fiksuojant vis dar nepakankamą pagal ES standartus besimokančiųjų suaugusiųjų lygį ieškota mechanizmų padėčiai gerinti, norėta sustiprinti suaugusiųjų bendrųjų gebėjimų ugdymo galimybes.

Ne vienerius metus trūkstam suformuluotų

suaugusiųjų švietimo politikos tikslų, nebūta ir jų įgyvendinimo priemonių bei žymesnių pasiekimų. Antrame šalies nepriklausomybės dešimtyje pasiekta didesnės pažangos – pereita prie aukštesnio suaugusiųjų švietimo organizavimo lygmens. Pradėjus nuo turtingesnių ir suaugusiųjų švietimo tradicijas puoselėjančių Vakarų šalių paramos (ypač Vokietijos, Skandinavijos valstybių) Lietuvos nevyriausybėms organizacijoms (pavyzdžiui, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijai), jų organizacinių gebėjimų stiprinimo, antrajame dešimtmetyje suaugusiųjų švietimas susilaukė didesnio valstybės dėmesio – 2004 m. sustiprinamas atitinkamas skyrius Švietimo ir mokslo ministerijoje, įsteigiamas Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centras. Tai leidžia keletą metų sistemiškiau plėtoti suaugusiųjų švietimą, bent minimaliai panaudojant ESF paramos galimybes. Taigi, be narystės ES paskatintų pokyčių ir naujų resursų šalies suaugusiųjų švietimo sistemos raida būtų likusi visuomeninių organizacijų fragmentiškų iniciatyvų lygmenyje.

Dvi paradigmos

Nereikėtų stebėtis, kad rinkos ekonomikos visuomenėje stiprėja suaugusiųjų švietimo komercializacija, o tai, kas naudinga rinkai, nebūtinai naudinga valstybei ir kai kurioms, visų pirma socialiai nesaugiems, piliečių grupėms. Laikantis nuostatos, kad suaugusiųjų švietimas – pačių suaugusiųjų reikalas, „valstybė“ tarsi nusišalina, pažadėdama, kad jos vaidmuo bus tik minimalus – „antro šanso“ suaugusiųjų švietimo centrų palaikymas, mokestinių lengvatų mokantiems už mokslą taikymas, bedarbių mokymas, dalinė parama darbdaviams, tobulinantiems darbuotojų kvalifikaciją, fragmentiškas privačių paslaugų teikėjų finansavimas remiantis trumpalaikiais prioritetais. Tokį požiūrį laikytume artimu „rinkos paradigmai“, kuriai būdinga globalizacijos privalumų akcentavimas, ekonomikos efektyvumo skatinimas dirbančiųjų sąlygų bloginimo sąskaita, procesų vertinimas pelno siekimo požiūriu, dogmatizuojant kapitalizmo ir laisvos rinkos privalumus. Šiai paradigmai dominuojant akcentuojama tik profesinių kompetencijų svarba, gebėjimas greitai prisitaikyti prie dėl kapitalizmo ekonomikos cikliškumo kintančių reikalavimų profesijai. Didėja verslo lobistų įtaka švietimo resursų paskirstymui ir politiniams sprendimams, nuolatos kaltinant valstybę, kad ji „neatspėja“, kokių specialistų reikės ateities verslams ar ekonomikos sektoriams plėtoti, nenukreipia ten savo resursų ir t. t. Užmirštama, kad globalizacija ir laisvas asmenų judėjimas išlaisvina migracijos galimybes taip palikdamas tradicinei švietimo sistemai ir policijos įstaigoms prižiūrėti emigravusiųjų, „pritaikiusių“ prie globalios ekonomikos poreikių tėvų vaikus, senelius, taip didinant valstybės išlaidas socialinei rūpybai, globai, psichologinės pagalbos ir penitenciarinėm įstaigom. Taigi laisvosios rinkos savireguliacijos mechanizmas sureikšminamas kaip problemų sprendimo panacėja, rinkodara imama laikyti instrumentu pasiūlai formuoti ir skatinti.

Vargu galimatikėtis, kad suaugusiesiems mokymosi paslaugos, jų prieinamumas bus užtikrintas ten ir taip, kur tą daryti bus komerciškai nenaudinga, nepelninga. Todėl valstybė, siekdama subalansuotos visuomenės plėtros, socialinės atskirties mažinimo turi ieškoti balanso tarp įvairių suaugusiųjų švietimo politikos įgyvendinimo modelių, jo finansavimo mechanizmų. Jeigu svarbiomis vertybėmis laikysime bendruomeniškumą, jo stiprinimą, o

bendrąsias kompetencijas suvoksime kaip daugiau galių asmenybei teikiančias saviraiškos galimybes, artėtume prie „socialinei paradigmai“ būdingo suaugusiųjų švietimo politikos interpretavimo. Šiai paradigmai taip pat būdinga santarvė tarp kapitalo, valstybės, pilietinės visuomenės, kuomet pasiekiamas ideologinis balansas, o švietimo politika yra orientuota į visokeriopą visuomenės ir atskirų individų tobulėjimą. Valstybei tarpininkaujant tarp verslo ir socialinių interesų, veikiant aktyviam tarpinstitucinės partnerystės (įvairaus lygio) tinklui, sudaroma daugiau ir įvairių galimybių visiems: šviestis, ugdyti bendruomeniškumo/pilietiškumo jausmą, ieškoti naujų saviraiškos galimybių, plėsti savo, o tuo pačiu ir valstybės potencialą. Būtent tokios suaugusiųjų švietimo sampratos jau daugelį metų laikomasi Skandinavijos šalyse, kur suaugusiųjų švietimo nauda yra matuojama ne tik individui, o ir visuomenei bendrai.

Tarp pasiūlos ir paklausos

Rinkos arba socialinės suaugusiųjų švietimo paradigmų kontekste minėtina ir kita galima suaugusiųjų švietimo sampratos takoskyra, šiuo atveju taikoma kalbant apie šios srities finansavimą. Remiantis Švietimo ministerijos užsakyta studija „Neformaliojo suaugusiųjų švietimo plėtra Lietuvoje: finansavimo alternatyvų analizė“, atlikta 2008 m. Viešosios politikos ir vadybos instituto, išskiriami du galimi neformalaus švietimo finansavimo modeliai: pasiūlos finansavimo modelis, kuomet valstybė finansuoja švietimo paslaugų tiekėjus, ir rinkos principais pagrįstas paklausos finansavimo modelis, kuomet valstybė finansavimą skiria vartotojui, suteikdama jam sprendimo galią, kokias paslaugas įsigyti, o ne pati jas perka. Lietuvoje tuo tarpu finansuojant suaugusiųjų švietimą laikytasi subalansuotos politikos, remta tiek pasiūla – finansuojamos organizacijos, tiek paklausa – mokesčių susigrąžinimo mechanizmai individams. Pasiūlos modelio atveju, daugiausiai buvo finansuojamos valstybinės suaugusiųjų švietimo įstaigos, tokiu būdu užtikrinant platesnes mokymosi galimybes labiau pažeidžiamoms visuomenės grupėms, palaikant sistemine suaugusiųjų švietimo plėtrą šalyje. Lėšos suaugusiųjų švietimo organizacijoms skiriamos iš biudžeto (savivaldybės ar nacionalinio) finansuojant suaugusiųjų švietimo mokyklas ir centrus per „mokinio krepšelį“. Kita finansavimo švietimo institucijoms dalis atkeliauja iš ES struktūrinių fondų.

Pasiūlos finansavimas tuo tarpu reiškiasi taikant tam tikrus mokestinius mechanizmus - Lietuvoje įstatymų numatyta tvarka iš pajamų gali būti atimamas mokestis už studijas, profesinį mokymą. Aukščiau minėtos studijos rengėjų rekomendacijos ilguoju laikotarpiu krypo į paklausos finansavimo modelio diegimą arba kitaip tariant, labiau pasakyta už rinkos paradigma. Tarp rekomendacijų, atsižvelgiant į pagrindinius valstybinės tikslus buvo siūlyti keli finansavimo sistemos kaitos sprendimai. Štai pavyzdžiui, siekiant pakelti mokymosi visą gyvenimą lygį, aptinkama tam tikrų problemų: ateityje numatomas ES struktūrinės paramos apimčių mažėjimas; kritikuojama ir paslaugų kokybė. Todėl siūlomi galimi sprendimai šiuo atveju buvo nuoseklus perėjimas prie paklausos finansavimo modelio bei mokestinių mechanizmų įmonėms ir individams įvedimas. Siekiant užtikrinti lygias galimybes mokytis socialinės atskirties grupių asmenims problemomis laikomas nuolatinis lėšų trūkumas bei finansinis neformaliojo švietimo įstaigų nestabilumas. Todėl tarp sprendimų buvo siūlyta skatinti darbdavius bendrafinansuoti mokymo veiklų organizavimą bei didinti pastovaus finansavimo iš valstybės biudžeto dalį lyginant su projektinių ES fondų lėšų dalimi. Siekiant tobulinti viešojo valdymo ir viešųjų paslaugų sektorių darbuotojų kvalifikaciją problemomis įvardintas lėšų trūkumas; žemas efektyvumas; paslaugų tiekėjų tiesioginis pavaldumas jų vartotojams. Tad tarp pasiūlymų iškilė į rezultatus orientuoto pasiūlos finansavimo modelio įgyvendinimo galimybes; siūlyta rinką atverti privatiems paslaugų tiekėjams.

Suaugusiųjų švietimo pardavėjai

Suaugusiųjų švietimo pirkėjai

Švietimo politikos procesas

Kiekvienai viešosios politikos sričiai būdingas tam tikras cikliškumas ir politinio proceso kaita. Viešojoje politikoje yra išskiriami šie pagrindiniai politinio ciklo etapai: problemos atsiradimas, jos apibrėžimas, pateikimas į politinę darbotvarkę, sprendimo priėmimas, jo įgyvendinimas, įvertinimas (W. Parsons, Viešoji politika, 2001). Kai kurių viešojo administravimo specialistų taip pat yra išskiriamas ir kaitos etapas, kuomet vieną politiką arba programą keičia kita, arba baigmės (angl. termination) etapas, kuomet kuri nors programa yra tiesiog baigiama įgyvendinti arba nutrūksta dėl politinės valdžios pasikeitimo ar kitų priežasčių. Suaugusiųjų švietimo politikoje taip pat akivaizdūs minėtieji viešosios politikos ciklai. Atsiradus problemai (žemas besimokančių suaugusiųjų lygis, nauji socialiniai-ekonominiai iššūkiai) bei patekus šiai problemai į politinę darbotvarkę, atsirado poreikis priimti sprendimą, t. y. 2004 m. Mokymosi visą gyvenimą strategiją. Kuriant šią strategiją buvo labiau remtasi „rinkos“ paradigma. Suaugusiųjų švietimo samprata rėmėsi idėja, jog konkurencinga ekonomika, žinių visuomenės plėtra ir kiti pokyčiai skatina asmenų poreikį ne tik įgyti darbo rinkai reikalingą kvalifikaciją, bet ir įgyti bendrųjų gebėjimų rinkinį, reikalingą prisitaikyti prie visuomenės pokyčių. Pagrindiniais strategijos akcentais buvo pirminis profesinis rengimas ir tęstinis mokymas. Vėliau praėjus strategijos/politikos įgyvendinimo ir vertinimo etapams, priartėjo kaitos etapas. Atsirado nauji iššūkiai ir problemos. Priimtas naujas sprendimas, arba nauja MVG strategija (2008 m.), kurią galima būtų vertinti kaip labiau socialiai orientuotą. Čia labiau akcentuojamas neformalus neprofesinis suaugusiųjų švietimas, kuris svarbus ne tik užimtumui ar ekonominei gerovei pasiekti,

bet ir socialinei sanglaudai, aktyviam pilietiškumui, individų asmeninei gerovei plėtoti. Siekiama daugiau dėmesio skirti socialiniams, tarpasmeniniams, tarpkultūriniais, pilietiniams ir kultūrinės raiškos gebėjimams lavinti. Pagrindiniais 2008 m. strategijos akcentais laikytini neformalusis neprofesinis mokymas, socialinė tinklaveika, kvalifikacijų sistemos kūrimas, regioninių suaugusiųjų švietimo institucijų plėtra.

Taigi, remiantis politikos cikliškumo teorija, suaugusiųjų švietimo srityje akivaizdi politinių prioritetų- uždavinių kaita. Balansavimas tarp rinkos ir socialinės paradigmos vyksta nuolat, tačiau kokia suaugusiųjų švietimo politikos kryptis bus pasirinkta tolimesnėje perspektyvoje, kol kas lieka neaišku. Galbūt šįkart atėjo baigmės etapas?

Suaugusiųjų švietimo politikos ciklas

Iššūkiai suaugusiųjų švietimui

Arūnas Bėkšta,
Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos prezidentas

„Bendru Švietimo ir mokslo bei Socialinės apsaugos ir darbo ministrų įsakymu 2008 metų spalio 15 dieną patvirtinta nauja programos „Mokymosi visą gyvenimą“ strategija. Iššūkiai, apie kuriuos kalbėsiu, iš esmės atsispindi šioje strategijoje. Tačiau pagrindinis iššūkis, mano galva, yra strategijos įgyvendinimas“ - sako A. Bėkšta.

Arūnas Bėkšta, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos prezidentas

Pirmiausia, tai iššūkis strategiją patvirtinti ministerijoms – ŠMM ir SADM, kad ji neliktų tik popierine, kaip yra atsitikę su daugeliu strategijų. Kartais susidaro įspūdis, kad įvairių strategijų rašymas ir tvirtinimas yra matomi kaip tikslo pasiekimas. Deja, bet kurios strategijos patvirtinimas yra tik kelio pradžia. Strategija turėtų nulemti visus sprendimus, nukreipti finansinių ir žmonių išteklių panaudojimą, organizacinius veiksmus jos tikslų įgyvendinimui. Kaip tik tokio požiūrio dažniausiai ir pasigendame, todėl labai linkėčiau, kad ŠMM ir SADM rimtai žiūrėtų į patvirtintą dokumentą ir darytų konkrečius žingsnius jam įgyvendinti. Antra, patvirtinta strategija yra iššūkis visiems suaugusiųjų švietimo dalyviams, kurie savo ruožtu turi prisidėti prie jos įgyvendinimo ir spausti abi minėtas ministerijas, kad jos neužmirštų savo atsakomybės suaugusiųjų švietimui. Trečias iššūkis remiasi šios savaitės tema: įgyvendinant numatytą strategiją, nepamiršti kūrybingumo ir inovacijų.

Iššūkiai aplinkoje

Nesigilindamas į visas permainas, vykstančias aplinkoje, paminėsiu tik keletą, kurios, mano manymu, ypač turi įtakos mokymuisi visą gyvenimą. Pirmiausia, tai visų akcentuojamas visuomenės senėjimas ir su tuo susijęs vėlesnis išėjimas į pensiją. Ilgėja žmonių darbingas amžius, per kurį iš esmės pasikeičia technologijos, atsiranda naujų medžiagų, naujų žinių, pasikeičia pasaulio suvokimas, darbui atlikti reikia vis naujų gebėjimų. Vadinasi, asmuo yra priverstas nuolat atnaujinti savo gebėjimus, jeigu nori išlikti darbo rinkoje ir išlaikyti arba gerinti savo gyvenimo kokybę.

Kalbėdamiesi su darbdaviais, matome, kad jie ieško aukštos kvalifikacijos darbuotojų, be to, pageidauja, kad tie darbuotojai galėtų atlikti ne vieną darbą. Taigi vienos kvalifikacijos ar kompetencijos neužtenka. Darbinės karjeros metu dažniausiai tenka įsisavinti naujas, o dažnai ir iš esmės keisti savo kompetenciją.

Bendrujų kompetencijų svarba

Stebint aplinką matyti, kad nuolat didėja bendrujų kompetencijų, kurios dažniausiai įgyjamos neformalaus švietimo pagalba, svarba. 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendacijoje 2006/962/EB dėl bendrujų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų bendrieji gebėjimai apibrėžiami kaip žmonių asmeniniam pasitenkinimui ir tobulėjimui, aktyviam pilietiškumui, socialinei integracijai ir užimtumui reikalingi gebėjimai, apimantys bendravimą gimtąja ir užsienio kalbomis, matematinius gebėjimus ir pagrindinius gebėjimus mokslo ir technologijų srityse, skaitmeninį raštingumą, mokymąsi mokytis, socialinius ir pilietinius gebėjimus, iniciatyvumą ir verslumą, kultūrinį sąmoningumą ir raišką.

Bendrujų kompetencijų svarbą noriu pavaizduoti vienu pavyzdžiu. Vienas mano pažįstamas ilgai dirbo vadovaujant darbą, bet neseniai dėl politinių „skersvėjų“ jį prarado. Atrodytų, kad, turint teisininko išsilavinimą, turėtų būti nesunku rasti kitą darbą, tačiau jau pusmetį jam nesiseka. Bandau jam padėti, galvodamas, kad galėčiau pasiūlyti jį savo tarptautiniams partneriams kaip ekspertą įvairiuose projektuose besivystančiose šalyse, nes jo patirtis ten tikrai būtų labai naudinga. Tačiau paaiškėjo, kad

jo anglų kalbos mokėjimas yra tik vidutinio lygio. Jam nereikėjo gilinti savo žinių, nes prireikus visada galėdavo pasitelkti vertėjus. Rusų kalbą moka gerai, tačiau rinkti teksto rusiškai negali, nors tai nesunkiai išmokstama. Europos Sąjungos projektams SNG valstybėse mūsų ekspertai yra vertinami dėl rusų kalbos mokėjimo ir sugebėjimo geriau suprasti šių šalių gyventojų mentalitetą. Tačiau ir čia iškyla problema, nes ataskaitas donorams ar projektus vykdančioms organizacijoms vis tiek reikia rašyti angliškai. Užduodu kitą klausimą: kaip su kompiuteriniu raštingumu? Čia, pasirodo, ta pati istorija: kadangi tekstus, pranešimų skaidres, biudžetus paruošdavo kiti asmenys, jam nereikėjo tobulinti IT raštingumo. Viskas, ką gali atlikti kompiuteriu, tai surinkti tekstą (lėtai) bei pasitikrinti paštą. Griebiuosi paskutinio šiaudo – gal nereikėtų laukti, kol kas nors pasiūlys darbą, kurk savo darbo vietą, teik konsultacines ir teises paslaugas. Deja, ir čia yra problemų: niekada nieko panašaus nedarė, todėl nežino, nuo ko pradėti, kaip rasti klientų ir panašiai. Taigi šio asmens pagrindinė problema yra ne profesinė kompetencija, o bendrieji gebėjimai.

Iššūkiai dėstytojams ir organizatoriams

Kadangi neišvengiamai vis daugiau teks dirbti su suaugusiais, reikia keisti dirbančių su šia auditorija kompetenciją, pirmiausia, įsisavinti andragogines žinias ir metodikas. Neseniai teko bendrauti su kitu kolega, kuriam dabar apie 50 metų. Jis ką tik baigė kultūros vadybos magistro studijas ir dalijosi savo pastebėjimais. Grupėje susirinko labai skirtingo amžiaus ir patirties studentų: vieni ką tik baigė bakaluro studijas, neturintys jokios patirties kultūros vadybos srityje, kiti, jau subrendę žmonės, daug metų užsiimantys kultūros valdymu ir renginių organizavimu, pagal amžių galintys būti pirmųjų tėvais. Kaip ir buvo galima tikėtis, grupės nariai sunkiai rado bendrą kalbą, ir po kurio laiko vyresnieji kreipėsi į mokymo organizatorius, prašydami atskirti juos nuo jaunesniųjų kolegų. Taip ir buvo padaryta. Šiuo atveju organizatoriai pademonstravo, kad jie negalvoja apie skirtingų amžiaus tarpsnių asmenų mokymosi ir bendravimo skirtumus ir visus studentus laiko vienodais. Tai nereiškia, kad nebuvo galima šių dviejų grupių mokytis kartu, tačiau tokiam studijų organizavimui reikia kruopščiai pasiruošti, kad abi grupės galėtų viena iš kitos pasimokyti ir būtų sukurta pridėtinė tokio mokymo organizavimo vertė. Visai

kas kita mokant vyresnio amžiaus žmones yra aspektai, susiję su dėstytojais ir jų amžiumi, autoritetu. Galima įsivaizduoti, kaip reaguoja patyrę „vilkai“, kai juos „mokyti“ ateina ką tik studijas baigę jaunuoliai. Neformalaus ugdymo sistema apima labai įvairias organizacijas, kur dirba asmenys, neturintys pedagoginės, o juo labiau andragoginės kompetencijos. Svarbus iššūkis mokymosi visą gyvenimą organizatoriams yra andragoginių kompetencijų suteikimas šiems asmenims.

Suaugusiųjų švietėjų vis daugėja, reikalingi jų mokymai. Ypač trūksta literatūros lietuvių kalba, todėl reikėtų tęsti ŠMM pradėtą verstinės ir originaliosios andragoginės literatūros leidybą. Svarbu leisti ir specializuotus originalius vadovėlius suaugusiųjų švietėjams, dirbantiems įvairiose srityse. Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija kartu su Lietuvos muziejų asociacija rengia vadovėlių, skirtą muziejų darbuotojams: „Edukacinės programos suaugusiesiems“. Jo rengimą remia Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija. Panašių vadovėlių reikėtų daugiau.

Iššūkiai tolesniems darbams

Kaip žinia, suaugusiųjų švietimas apima formalųjį profesinį, neformalųjį profesinį, neformalųjį neprofesinį ir savaiminį švietimą. Trumpai apžvelkime situaciją neformaliojo mokymo srityje.

Neformalusis profesinis

Įstatymai veikia, sukurta profesinio mokymo sistema, kuri teikia ir daug neformaliojo profesinio mokymo paslaugų. Šioje srityje matyti didelė privatus sektorius įtaka: kiekviena įmonė rengia mokymus darbo vietoje, nes formalus mokymas įstaigos dažnai negali išmokyti dirbti su naujausia įmonės įranga. Mokymai finansuojami valstybės biudžeto, privataus sektoriaus ir pačių darbo rinkos dalyvių lėšomis.

Problemos:

- neformaliojo profesinio mokymo įvertinimas ir pripažinimas;
- mokytojų kompetencija ir mokymų kokybė;
- darbdavių ir besimokančiųjų skatinimas.

Neformalusis profesinis

Jį daugiausia reglamentuoja Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas, priimtas 1998 m., kuris savo vaidmenį atliko atkreipdamas dėmesį į

neformalųjį suaugusiųjų švietimą, tačiau reikalinga nauja redakcija, nes galiojantis įstatymas yra daugiau aprašomojo ir skelbiamojo pobūdžio ir beveik nieko neregamentuoja, nepriskiria atsakomybės nei valstybei, nei savivaldybėms, nenustato jokių mechanizmų, skatinančių suaugusiuosius mokytis. Patvirtinta naujoji mokymosi visą gyvenimą strategija numato tam tikrus žingsnius, tačiau problema yra strategijos įgyvendinimas.

Pagrindinės problemos:

- deja, neformalusis neprofesinis mokymas ŠMM nelaikomas tokia pat svarbia švietimo sistemos dalimi kaip kitos;
- valstybinės struktūros ir sistemos yra tik elementai. Daugiausia neformalųjį neprofesinį mokymą vykdo nevyriausybinės organizacijos;
- valstybės finansavimas vis dar neaiškus. Daugiau remia užsienio fondai ir partneriai neį Lietuva;
- neapibrėžtas atsakomybės pasidalijimas tarp valstybės, savivaldybių, darbdavių ir pačių besimokančiųjų;
- neformalaus neprofesinio mokymo rezultatų įvertinimas ir pripažinimas;
- mokytojų nekompetencija ir mokymų kokybė;
- darbdavių ir besimokančiųjų skatinimas.

Savaiminis (savišvieta)

Vyksta visada, paprastai pačių asmenų lėšomis.

Taigi pagrindinės bendros neformalaus švietimo problemos yra:

- mokytojų nekompetencija ir mokymų kokybės užtikrinimas;
- neformaliai savaiminiu būdu įgytų kompetencijų pripažinimas ir įteisinimas;
- darbdavių ir besimokančiųjų skatinimas;
- atsakomybės ir finansavimo pasidalijimas tarp valstybės ir savivaldybių;
- įvertinimas ir pripažinimas;
- besimokančiųjų skatinimas.

Iššūkiai kūrybingumui

Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija, siekdama atkreipti dėmesį į suaugusiųjų švietimą, ypač neformalųjį, jau dešimtus metus organizuoja suaugusiųjų švietimo savaites. Atsirado nuolatinių partnerių ir organizatorių, keletas nuolatinių rėmėjų. Vienas iš svarbiausių rėmėjų – Švietimo ir mokslo min-

isterija. Deja, gaunamos valstybės lėšos yra juokingai mažos, turint omenyje, kiek renginių yra organizuojama visoje Lietuvoje.

Per dešimt metų pasiūlyta dešimt temų. Šių metų suaugusiųjų švietimo savaitės tema buvo skirta kūrybingumui ir inovacijoms: „Septynios kūrybingumo dienos švietimui, kultūrai, verslui“. Atrodytų, kad mes visi norime būti kūrybingi, tačiau, mano galva, kūrybingumas yra didžiausias mūsų visuomenės deficitas. Kodėl? Manau, priežasčių yra ne viena:

- mes linkę nuolat vaikščioti „išmintais takeliais“, kuriuose jaučiamės saugesni. Trūksta tyrinėjimo dvasios: kas ten už posūkio, kur galėtų nuvesti takelis, kuriuo dar nėra?
- norint rasti ką nors nauja, reikia eiti į nežinomybę. Tai yra baisu. Kūrybingumo trūkumas demonstruoja, kad, deja, mes nesame drąsūs. Bijome to, „ką kiti pagalvos ar pasakys“, bijome užsibrėžti ambicingus planus, nes reikės įdėti papildomų pastangų ir įveikti kliūtis;
- dažnai tiesiog tingime. Kam stengtis daryti kitaip, jei galima kaip visada. Taip ir tryptiojame vietoje;
- esame labai nesavarankiški, bijome prisiimti atsakomybę, vis dar laukiame, kad kas nors mums nurodytų ką ir kaip daryti. Dėl to kyla vis dar labai gajus noras ieškoti „gelbėtojų“, užuot gelbėjusis patiems;
- mums trukdo vidiniai cenzoriai ir išoriniai stabdytojai: „Ne! Negalima! Mes taip nedarome! Čia taip nesiųgiama!“ ir panašūs užkeikimai bei draudimai stabdo bet kokias permainas;
- ir pagaliau savimyla – kai ką nors nuveikę grožimės savimi, kokie mes šaunūs ir protingi ir vis dairomės atgal į tai, kas jau padaryta, o ne pirmyn.

Norime išsikapstyti iš esamos situacijos?

- būkime drąsūs ir ryžtingi;
- būkime kūrybingi ir išradingi;
- būkime tokie kiekvieną dieną;
- būkime tokie, atlikdami kiekvieną darbą.

Ir išsikapstysim, ir kitiems parodysim!

Straipsnis parengtas pagal pranešimą, skaitytą dešimtosios suaugusiųjų švietimo savaitės atidarymo konferencijoje, kurią organizavo LR Švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija ir Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centras.

Kaip ekonominė krizė paveikė suaugusiųjų švietimą Europos valstybėse

Jolanta Spurgienė, Švietimo ir mokslo ministerija

Gilėjant ekonomikos recesijai, Vakarų Europos šalyse išaugusi suaugusiųjų švietimo paklausa paskatino šių šalių Vyriausybės daugiau subsidijuoti suaugusiųjų švietimą, tikintis, kad didesnis skaičius papildomus gebėjimus įgijusių suaugusiųjų suras daugiau naujų galimybių darbo rinkoje.

Danija

Ekonominės problemos Danijos suaugusiuosius skatina mokytis ir pagal formaliojo, ir pagal neformaliojo švietimo programas.

Prieš metus Danijos suaugusiųjų švietimo institucijos ėmė būgštauti, kad dėl ekonominės krizės nacionalinė ir vietos valdžia bus priverstos sumažinti suaugusiųjų švietimo finansavimą. Tačiau tokios baimės nepasitvirtino. Suaugusiųjų švietimas ir toliau finansuojamas pagal patvirtintas ilgalaikes programas. 2006 m. Danijos Parlamentas dalį specialaus Globalizacijos fondo lėšų – apie 300 mln. eurų – paskyrė formaliojo suaugusiųjų švietimo programoms finansuoti šešeriems metams. Dėl ekonominės krizės Danijoje padidėjo mokymosi veikloje dalyvaujančių suaugusiųjų skaičius. Pagal Danijos švietimo ministerijos pateiktus duomenis, nuo 2008 m. pirmojo ketvirčio iki 2009 m. pirmojo ketvirčio besimokančiųjų pagal formaliojo parengiamojo suaugusiųjų švietimo programas (danų k. FVU) skaičius išaugo 37 proc. Šių programų baigimas daugeliui ne kvalifikuotų darbininkų sudaro prielaidas pradėti mokytis pagal suaugusiųjų švietimo programas, orientuotas į darbo rinką, taip didinant savo užimtumo galimybes. Danijos vyriausybė išklė tikslą, kad 2012 m. besimokančiųjų pagal formaliojo suaugusiųjų švietimo programas skaičius pasiektų 50 tūkst. Tikimasi, kad 2009 m. šis skaičius sieks 36 tūkst. Į darbo rinką orientuotų suaugusiųjų švietimo programų populiarumas dar didesnis: nuo 2008 m. pirmojo ketvirčio iki 2009 m. pirmojo ketvirčio besimokančiųjų pagal šias

programas skaičius išaugo 46 proc. „Tai, kad tiek daug žmonių ryžtasi tobulinti kvalifikaciją, kad ekonominė krizė skatina žmonių aktyvumą, teikia daug vilčių“, sako Danijos švietimo ministras Bertel Haarder.

Be to, po keletą metų trukusio sąstingio atgyja ir Danijos neformaliojo suaugusiųjų švietimo sektorius. Nors oficialių statistinių duomenų dar nėra, tačiau šios sektoriaus mokyklų vadovai beveik vienbalsiai teigia, kad besimokančiųjų pagal neformaliojo suaugusiųjų švietimo programas skaičius ženkliai išaugo. „Nekyla abejonių, kad tai susiję su finansine krize. Daugelis žmonių ima domėtis kitomis vertybės nei plataus vartojimo prekėmis. Jie nori įgyti naujų žinių ir tobulėti. Lankydami vakarines mokyklas jie pakeičia savo gyvenimo būdą, susipažįsta su naujais žmonėmis. Galbūt sunkmečiu šių dalykų daugeliui žmonių ir trūksta,“ – sako Bjoern Salling, vienos vakarinės mokyklos direktorius.

Islandija

Islandijoje iki 2008 m. spalio mėn., kol šalies dar nebuvo ištikusi finansinė krizė, nedarbo lygis kelerius metus buvo palyginti žemas. Islandiją stipriai sukrėtus finansinei krizei, kai visus svarbiausius šalies bankus turėjo perimti valstybė, nedarbas per trumpą laiką išaugo nuo mažiau nei 2 proc. iki 10 proc. Užimtumo tarnybos ir švietimo institucijos turėjo greitai reaguoti, kad sušvelnintų krizės padarinius.

Islandijos Reykjanes pusiasalio savivaldybės, profesinės sąjungos, verslo bendrovės, užimtumo tarnybos ir švietimo institucijos sutelkė pastangas įvairioms

mokymo ir profesinio konsultavimo bei informavimo paslaugoms teikti. 2009 m. sausio 15 d. buvo įsteigtas „Virkjun“ centras, kurio pagrindinė funkcija – suteikti darbo netekusiems žmonėms galimybę susirinkti ir padėti jiems ieškoti naujų galimybių darbo rinkoje. „Virkjun“ centras teikia plataus spektro paslaugas: psichologinę pagalbą, įvairias profesinio konsultavimo bei informavimo apie mokymosi galimybes paslaugas, finansinio konsultavimo paslaugas, konsultacijas pradėdant naują verslą, be to, sudaromos galimybės poilsio, kultūrinei ir sporto veiklai, tiekiami nemokami priešpiečiai. „Virkjun“ centro personalas pabrėžia draugiškos atmosferos ir kryptingos veikos sunkioje situacijoje svarbą. Kaip teigia „Virkjun“ centro veikloje dalyvaujančio suaugusiųjų švietimo centro studijų ir karjeros konsultantė Anna Lóa Ólafsdóttir, labai svarbu, kad darbo netekę žmonės būtų aktyvūs, nes jų dalyvavimas socialiniame gyvenime, mokymosi veikloje – tai prevencinės priemonės, mažinančios depresijos, šeimos problemų ir piktnaudžiavimo vaistais ir narkotikais riziką. „Virkjun“ centras teikia nemokamas profesinio konsultavimo ir informavimo apie mokymosi galimybes paslaugas bei organizuoja nemokamus trumpus kursus, kurių metu pagrindinis dėmesys skiriamas asmens savigarbai kelti, kompetencijoms tobulinti ir informacijai apie darbo paieškos būdus. Neturintiems pakankamų įgūdžių siūlomi platesni kursai, susidedantys iš 600 pamokų, kurių metu tobulinami besimokančiųjų skaitymo, rašymo, bendravimo įgūdžiai, taip pat gebėjimai matematikos ir informacinių technologijų srityje. Islandijos Reykjanes pusiasalio patirtis liudija, kad inovatyvumas ir kūrybingumas gali turėti didelės reikšmės sprendžiant žmogiškųjų išteklių problemas.

Švedija

Reaguodama į ekonomikos recesiją Švedijos vyriausybė parengė keletą įstatymų projektų, kuriais siekiama įveikti ekonominės krizės padarinius. Švedijos vyriausybės parengtame 2009 m. biudžeto įstatyme buvo numatytos veiksmingos priemonės siekiant kurti darbo vietas, skatinti verslą, mokslinius tyrimus ir infrastruktūros plėtrą bei plėtoti ir tobulinti vidurinio ugdymo lygmens ir povidurinį profesinį mokymą 2009–2011 m. laikotarpiu. Buvo numatyta mokėti didesnę stipendiją 25 metų sulaukusiems ir vyresniems bedarbiams, besimokantiems pagal vidurinio ugdymo lygmens profesinio mokymo programas. Skatindama savivaldybes plėtoti vidurinio ugdymo lygmens profesinio mokymo programas suaugusiems, Švedijos vyriausybė 2009–2011

m. laikotarpiui skyrė 1,2 mlrd. Švedijos kronų (1 Švedijos krona – 3,3135 Lt). Iš šių lėšų skiriama ir parama besimokantiejiems. Be to, vyriausybė skyrė papildomų lėšų ir povidurinio profesinio mokymo programoms finansuoti.

Švedijos vyriausybė 2008 gruodžio mėn. pradžioje parengė įstatymo projektą, kuriuo vadovaujantis 2009 m. buvo skirta per 8 mlrd. Švedijos kronų darbo vietų kūrimo ir suaugusiųjų švietimo priemonėms finansuoti. Iš viso 2009 m. kartu su anksčiau pradėtų reformų lėšomis Švedijos vyriausybė skyrė 41 mlrd. Švedijos kronų ekonominės krizės pasekmėms sušvelninti.

2010 m. biudžeto įstatymo projekte numatomos tolesnės priemonės ekonomikos recesijai įveikti. Šioms priemonėms įgyvendinti 2010 m. skiriama 32 mlrd. Švedijos kronų, 2011 m. – 24 mlrd. Švedijos kronų.

Šio įstatymo projekte vyriausybė siūlo 2010–2011 m. ypatingą dėmesį skirti suaugusiųjų švietimui. Švedijos vyriausybė, išlaikydama įprastą suaugusiųjų švietimo finansavimą savivaldybėse, 2010 m. siūlo papildomai skirti per 1 mlrd. Švedijos kronų, 2011 m. – 860 mln. Švedijos kronų. Šios lėšos leis finansuoti mažiausiai 10 tūkst. besimokančiųjų, iš šių lėšų jiems bus skiriama parama.

2010 m. biudžeto įstatymo projekte siūloma nuo 2010 m. rudens semestro iki 2011 m. imtinai finansuoti 3 tūkst. studentų, besimokančių pagal povidurinio profesinio mokymo programas. Ši subsidija sieks 440 mln. Švedijos kronų, iš jų studentams taip pat bus skiriama parama.

Iš viso Švedijos vyriausybė suaugusiųjų švietimui finansuoti 2010 m. siūlo papildomai skirti 1,226 mlrd. Švedijos kronų, 2011 m. – 1,154 mlrd. Švedijos kronų.

Airija

Kaip ir kitose Vakarų šalyse, Airijoje dėl prasidėjusios recesijos išaugo suaugusiųjų mokymo kursų paklausa. Recesijai gilėjant nedarbas Airijoje per metus išaugo nuo 5 iki 12,4 proc. Airijoje nedarbo lygis buvo gana aukštas devintajame dešimtmetyje, tačiau dabartinės recesijos metu nedarbo lygio augimas vienas didžiausių. Darbo netenka ne tik mažai kvalifikuoti, bet ir aukštos kvalifikacijos darbuotojai. Nedarbas ypač skaudžiai palietė jaunos, 18–25 metų, amžiaus žmones.

Nuo ekonominės krizės pradžios iki 2009 m. rugsėjo mėn. Airijos nacionalinė suaugusiųjų švietimo organizacija AONTAS iš darbo netekusių asmenų gavo tris kartus daugiau nei įprasta užklausų apie mokymosi galimybes. 67 proc. klausėjų buvo vyrai – neįprastas reiškinys, nes paprastai suaugusiųjų švietimu daugiau

siai domisi moterys. 76 proc. klausėjų sakėsi nesimokę dešimt pastarųjų metų, o pusė jų nesimokė ir visus dvidešimt pastarųjų metų.

2009 m. balandžio mėn. Airijos vyriausybė pažadėjo papildomai finansuoti 6910 norinčiųjų mokytis pagal tęstinio mokymo (angl. further education) programas ir apie 14 tūkst. norinčiųjų mokytis trumpos trukmės kursuose. Tačiau ir šios skatinamosios priemonės toli gražu nepatenkina dabartinės paklausos.

Norintiems mokytis žmonėms svarbiausias dalykas yra žinoti, kur kreiptis, norint priimti tinkamą sprendimą. 68 proc. į AONTAS informacinę tarnybą besikreipiančių žmonių sakė, kad išmanymas, kur ieškoti informacijos yra riba, kurią peržengus, procesas kokybiškai pakinta. Airijoje veikia Suaugusiųjų švietimo konsultacinė tarnyba (angl. Adult Educational Guidance Service), kurios veiklai 2000–2007 m. finansuoti lėšos buvo skiriamos vadovaujantis Nacionaliniu plėtros planu. Suaugusiųjų švietimo konsultacinės tarnybos tikslas – remti Suaugusiųjų raštingumo programos (angl. Adult Literacy Scheme), Profesinio mokymo galimybių didinimo programos (angl. Vocational Training Opportunities Scheme) prieinamumą, suaugusiųjų švietimo programų tęstinio mokymo sektoriuje prieinamumą. Suaugusiųjų švietimo konsultacinė tarnyba teikia asmeninio pobūdžio pagalbą, profesinio konsultavimo bei informavimo apie mokymosi galimybes paslaugas. Be to, Tarnyba remia andragogų profesinės raidos ir mokymo programų tobulinimo iniciatyvas. Bendradarbiavimas su kitomis agentūromis vaidina svarbų vaidmenį šios Tarnybos veikloje. Profesinio konsultavimo bei informavimo apie mokymosi galimybes paslaugomis, kurias teikia Suaugusiųjų švietimo konsultacinė tarnyba, naudojasi ir Airijos nacionalinė mokymo ir užimtumo tarnyba FÁS. Kaip ir Airijos nacionalinė suaugusiųjų švietimo organizacija AONTAS, Suaugusiųjų švietimo konsultacinė tarnyba taip pat jaučia didžiulį suaugusiųjų švietimo paklausos augimą. Airijos suaugusiųjų švietimo paslaugų teikėjų darbo krūviai labai išaugo, tačiau manoma, kad tai duos gerų rezultatų ekonomikos augimo ir žmonių užimtumo požiūriu.

Parengta pagal European InfoNet Adult portale skelbiamas publikacijas

Europos šalių mokymosi visą gyvenimą strategijos – ką turime bendro?

Ilona Tarasevič,
Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centro projektų koordinatore

Ką bendro „Mokymosi visą gyvenimą“ srityje turi tokios įvairios šalys kaip Lietuva, Bulgarija, Vokietija, Turkija, Graikija, Slovakija, Lenkija, Rumunija ir Estija? Kokios naujausios suaugusiųjų švietimo tendencijos sutinkamos šiose šalyse? Ar per keletą pastarųjų metų vykdyti švietimo projektai suteikė laukiamos naudos? Ar yra bendrų MVG srities probleminių aspektų, jungiančių minėtas šalis? Atsakymų į šiuos klausimus ieškota vykdant bendrą devynių šalių projektą „Mokymosi visą gyvenimą politika ir praktika“.

2009 m. vykdytame tarptautiniame projekte „Mokymosi visą gyvenimą politika ir praktika“ dalyvavo dvylika skirtingo tipo organizacijų: Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centras, Bremeno universitetas (Vokietija), Comenius universitetas (Slovakija), Radom Technologijos institutas (Lenkija), taip pat įstaigos, tiesiogiai įgyvendinančios MVG programas – Bulgarijos Žmogiškųjų išteklių plėtros centras, Estijos Mokymosi visą gyvenimą plėtros fondas, Graikijos Profesinio rengimo organizacija ir kitos institucijos.

Projekte dalyvavusių institucijų įvairovė padėjo išplėtoti plačią diskusiją bei pasiekti pagrindinių projekto tikslų: atlikta dalyvaujančių šalių Mokymosi visą gyvenimą srityje vykdomos politikos analizė, sukurta visiems prieinamas internetinis portalas www.eupractices.eu, kuriame plačiai visuomenei patrauklia forma pateikiami šalyse vykdytų švietimo projektų pavyzdžiai, pristatoma įgyvendinama politika. Tinklapyje taip pat galima rasti visų dalyvavusių šalių švietimo politikos dokumentus, nacionalines ataskaitas, leidžiančias susidaryti bendrą suaugusiųjų švietimo politikos vaizdą.

Projekto įgyvendinimo metu sukurtoje platformoje pateikti šalių švietimo politikos portretai iš esmės atskleidžia bendras MVG politikos tendencijas, kurių didžioji dalis yra sąlygota bendros ES pozicijos daugelio

švietimo srities aspektų atžvilgiu. Žinoma, kiekviena iš šalių turi ir savo ypatumų. Tikimasi, kad įgyvendintas projektas leido suprasti bendras šalių problemas, o diskutuoti klausimai padėjo šalims įvertinti savo problemas atsižvelgiant į kitas šalis.

Kalbant apie projekto rezultatus ir teikiamą naudą, įgyvendintas projektas galėtų būti naudingas dviem tikslinėms grupėms – suaugusiųjų švietėjams (andragogams, švietimo vadybininkams, socialiniams partneriams) ir suaugusiųjų švietimo politikos formuotojams. Projekto metu sukurta internetinį portalą pirmieji gali naudoti kaip tam tikrą minčių ir idėjų aruodą galvojant apie vykdomas iniciatyvas ir projektus: juk čia pateikiama daugiau nei 100 gerosios praktikos pavyzdžių iš 12 skirtingų Europos šalių institucijų. Politikos formuotojai tuo tarpu portale teikiamas nacionalines šalių ataskaitas gali naudoti kaip tam tikrą ES šalyse vykdomų suaugusiųjų švietimo politikų/programų sąvadą ieškant naujų problemų sprendimo būdų ar galimybių nustatyti naujus politinius prioritetus.

Mokymosi visą gyvenimą sistemų portretai

Projekto metu parengta ir išleista studija, atspindinti kiekvienos šalies politines kryptis suaugusiųjų

švietimo srityje. Toliau skaitytojams siūloma susipažinti su projekte dalyvavusių šalių MVG sistemų portretais.

Vokietija. Vokietijoje MVG reformos vyko trimis etapais: pirmajame (2001-2004) buvo priimta strategija, parengta BLK (Bund-Länder-Kommission für Bildungsplanung) komisijos. Tuo pat metu buvo parengta ir strategiją lydinti Mokymosi visą gyvenimą programos finansavimo koncepcija. Antrajame etape buvo įgyvendinama federacinio lygio programa „Besimokantys regionai“ bei panašios regioninės iniciatyvos. Trečiajame etape Inovacijų grupės prie Federacinės švietimo ministerijos buvo vykdomas nacionalinių projektų bei iniciatyvų poveikio tyrimas, kurio pagrindu vėliau, 2008 m., parengta strateginė federacinio valdymo koncepcija „Mokymasis gyvenimo cikle“ (angl. Learning in the Life course), patvirtinta Vyriausybės. Pagrindinė Vokietijos suaugusiųjų švietimo sistemos pokyčius atspindinti savybė yra perėjimas nuo atskirų švietimo iniciatyvų prie struktūrinių pilotinių projektų skirtinguose regioniniuose kontekstuose.

Graikija. Esminį poveikį MVG sistemos plėtrai Graikijoje turi ES struktūriniai fondai. Politikos prioritetai krypta į suaugusiųjų švietimo bei tęstinio profesinio rengimo kryptis akcentuojant kokybės vadybos diegimą teikiant švietimo bei profesinio mokymo paslaugas. Pagrindinis Graikijos MVG sistemą reglamentuojantis teisės aktas – Mokymosi visą gyvenimą sistematizacijos aktas, kurio tikslais siekiama peržiūrėti pagrindinių koordinuojančių institucijų funkcijas bei įgyvendinti papildomas priemones. Graikijos švietimo sistemoje taip pat veikia Mokymosi visą gyvenimą tinklai, jungiantys atskiras švietimo subsystemas bei profesinio rengimo paslaugų tiekėjus.

Bulgarija. Bulgarijoje su Mokymosi visą gyvenimą sistemos plėtra susiję 2007-2013 m. periodo dokumentai remiasi Žmogiškųjų išteklių plėtros bei ekonominio potencialo didinimo koncepcija. 2008 m. Bulgarijoje taip pat Ministrų Tarybos buvo patvirtinta Mokymosi visą gyvenimą strategija, kurios prioritetinės kryptys yra prieinamumo MVG srityje didinimas bei sistemos kokybės ir efektyvumo užtikrinimas. Pagrindiniai instrumentai strategijoje numatytiems tikslams pasiekti yra bendrųjų kompetencijų plėtra, andragogų rengimas ir švietimo administratorių kvalifikacijos tobulinimas, profesinis orientavimas, neformaliu būdu įgytų kompetencijų pripažinimas, tyrimai MVG srityje.

Lenkija. Lenkija šiuo metu Mokymosi visą gyvenimą strategijos kaip vieningo dokumento neturi. Išskiriamos

kelios priešasčių grupės, lemiančios tokią situaciją. Pirmiausia, Lenkijoje akcentuojamas formalusis švietimas (vidurinis bei profesinis). Viena iš lemiančių priešasčių yra tai, kad šioje šalyje nepakankamai vertinamas kitokio nei tik formalusis švietimo teikiamų privalumų poveikis. Nepaisant oficialaus dokumento nebuvimo, Lenkijoje plėtojamoms kitoms iniciatyvoms ir programoms, skirtoms kai kurių MVG elementų plėtrai – Tęstinio mokymo plėtros strategija, Investavimo į žmogiškuosius išteklius programa 2007-2013 m. Vis tik poreikis kurti MVG strategiją jaučiamas. Kai kurios politinės jėgos deklaruoja būtinybę Lenkijoje kurti tokį suaugusiųjų švietimo modelį, kuris gebėtų įveikti civilizacinius iššūkius bei besikeičiančios ekonomikos poreikius. Kuriama strategijos koncepcija deklaruoja dvi plėtros kryptis – tiek formalus, tiek neformalus suaugusiųjų švietimo plėtrą ir kompetencijomis grįstą mokymą bei jo kokybės užtikrinimą.

Estija. Estijoje MVG strategijos kūrimo procesas prasidėjo 2001 m., Estijos švietimo ministerijai pakvietus suinteresuotas puses dalyvauti strategijos kūrimo. Pagrindinis šio dokumento tikslas buvo sudaryti palankias sąlygas sistemos plėtrai siekiant paversti Mokymosi visą gyvenimą programą realybe. 2005-2008 m. MVG strategija, patvirtinta Vyriausybės, siekia dviejų pagrindinių tikslų: didinti dalyvaujančių mokymosi veiklose skaičių bei užtikrinti profesinio ir bendrojo mokymo kokybę, atsižvelgiant į besimokančiųjų ir visuomenės poreikius. 2009 m. Estijos Parlamento buvo patvirtinta nauja Suaugusiųjų mokymo strategija.

Slovakija. Slovakijoje MVG strategija buvo patvirtinta Vyriausybės 2007 metais. Strategijos tikslas – sukurti teisinį pagrindą, kuris užtikrintų gyventojams galimybę įgyti naujų kvalifikacijų per visą gyvenimą, plėtoti bendrąsias kompetencijas bei aktyviai veikti didinant savo galimybes darbo rinkoje. Strategiją lydintis dokumentas – Švietimo ministerijos patvirtintas Veiksmų planas, kurio pagrindiniais uždaviniais numatyta užtikrinti mokymosi paslaugų kokybę, įtvirtinti neformalaus švietimo vertinimo ir pripažinimo sistemas, plėtoti informavimo ir konsultavimo sistemas. Greta minėtųjų dokumentų, 2008 m. Vyriausybės taip pat buvo patvirtinta Slovakijos Modernizacijos programa 21, kurios prioritetai – MVG sistemos plėtra ir neformalaus švietimo pripažinimas.

Rumunija. Rumunijoje vieningo dokumento, apimančio visas MVG sritis, kol kas nėra, tačiau 2009 m. Nacionalinėje reformų programoje tokio do-

kumento sukūrimas yra numatytas kaip viena iš prioritetinių užduočių. MVG plėtros kaip vieno iš Rumunijos švietimo politikos prioritetų išryškėjimas susijęs su integracijos į ES procesu. Artimiausias šiai sričiai dokumentas – Nacionalinė tvarios plėtros strategija (2008), kurios pagrindinis tikslas – plėtoti žmogiškąjį kapitalą bei konkurencingumą darbo rinkoje. Kito dokumento, Sektorinės žmogiškųjų išteklių plėtros programos prioritetai apibrėžiami kaip žmogiškojo kapitalo plėtra bei modernios ir lanksčios darbo rinkos kūrimas. Nacionalinės švietimo politikos prioritetai taip pat susiję su profesinio rengimo plėtra, nacionalinės kvalifikacijų sistemos kūrimu ir kitais profesinio mokymo aspektais.

Turkijoje 2006 m. buvo priimtas „Mokymosi visą gyvenimą“ strateginis dokumentas. Plėtojant mokymosi visą gyvenimą veiklas čia akcentuojamas valdymo sistemos kūrimas, verslo vaidmens stiprinimas, nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas, profesinių sąjungų ir organizacijų vaidmuo. Taip pat numatoma įkurti naują Mokymosi visą gyvenimą tarybą bei Turkijos mokymosi visą gyvenimą centrą.

Senjorų saviraiškos galimybės

Dr. Edita Trečiokienė,
Švietimo mainų paramos fondo „Grundtvig“ programos projektų koordinatore

Pagyvenę, t.y. 60 metų ir vyresni, žmonės Lietuvoje sudaro apie penktadalį miesto ir ketvirtadalį kaimo gyventojų, t.y. apie 690 tūkst. asmenų. Jie, o ypač vieniši pensinio amžiaus žmonės, yra viena iš socialinės rizikos grupių, kuriai mūsų visuomenėje skiriama nepakankamai dėmesio. „Grundtvig“ programa padeda spręsti jų tęstinio mokymosi ir užimtumo problemas.

Dr. Edita Trečiokienė, Švietimo mainų paramos fondas

Kartų bendradarbiavimas

Senyvo amžiaus žmonės geba įsiminti, jei medžiaga yra suprantama ir susiejama su atmintyje saugomu patyrimu. Didelės įtakos ir jaunesiems, ir senjorams turi motyvacija: lengviau prisiminama individui svarbi informacija. Senjorai gerai prisimenama, kas įvyko jaunystėje.

VšĮ Vilniaus dizaino mokymo centras džiaugiasi vykstančiu projektu „Meninis mokymas ir kultūrinė veikla, kaip pagrindas bendravimui tarp kartų“. Susitikime su užsienio partneriais nuspręsta, kad vienas iš pagrindinių projekto produktų bus vadinamoji atsiminimų knyga, kurioje vyresnio amžiaus projekto dalyviai pasakotų savo ryškiausius atsiminimus įvairiomis išraiškos priemonėmis (dailės kūriniais, laiškais, fotografijomis, žodine forma), o jaunimas tuos atsiminimus interpretuotų šiuolaikinėmis meninėmis išraiškos priemonėmis (grafinio dizaino, media ir pan.).

Vilniaus dizaino mokymo centro (toliau Centras) senjorų grupė sukūrė dailės kūrinių atsiminimų tematiką. Tarptautinio susitikimo metu Slovakijoje partneriams kompiuterinėse laikmenose buvo pristatyti dailės darbai su aprašymais. Kolegos surengė „dekupažo“ pamokas. Centro pastangomis buvo sukurtas projekto logotipas, o partneriai iš Airijos pristatė būsimo internetinio puslapio pamatus. Lietuvos jaunuoliai animavo keletą senjorų atsiminimų bei parengė vaizdines interpretacijas.

Susitikimo metu Italijoje buvo surengta Lietuvoje sukurtų senjorų ir jaunimo darbų paroda. Kolegos surengė mokymus ir bendrus užsiėmimus, kur visi mokėsi pynimo viela, panaudojant, kaip pagrindą,

akmenis. Taip pat buvo parengtas ir pradėjo veikti projekto interneto puslapis www.tapeeurope.org

Požiūris į pagyvenusius žmones įvairiose kultūrose yra skirtingas. Vienur senstančio žmogaus statusas visuomenėje didėja, o kitur socialinė vertė gerokai smunka.

Svarbu ne tik prailginti žmogaus gyvenimą, bet paversti jį visaverčiu ir aktyviu, kad senatvėje žmogus išsaugotų fizinį aktyvumą, intelektą, protines galimybes. Pagyvenęs žmogus gyventų savo įprastinėje aplinkoje, būti savarankiškas, tenkintų savo kultūrinius ir dvasinius poreikius, jei gali, dalyvautų bendruomenės gyvenime.

Jaunieji senjorai padeda vyresniesiems

Įdomus požiūris į senjorų užimtumą suformuluotas VŠĮ Socializacijos ir darbinio mokymo centro projekte „Savanoriška paliatyvi pagyvenusiųjų pagalba pagyvenusiems ir seniems“. Jauniesiems senjorams pasiūlyta rūpintis vyresniaisiais senjorais. Pradiniame projekto etape jaunieji senjorai vyko į partnerinę užsienio šalį semtis gerosios darbo su vyresniaisiais senjorais patirties. Savanorių, dalyvavusių mobilumo veikloje, 2007 m. birželio mėn. Vengrijos „Caritas“ socialiniame centre, pasisakymai (kalba netaisyta):

- „buvo malonu pamatyti tikrąją gyvenimo meilę, kai darbas atliekamas su didžiu pasiaukojimu, aš prisimenu tai vėl ir vėl <...> norėčiau pratęsti šį darbą Lietuvoje“ (Elena, 62 m., 2007 m. liepos 27 d.);
 - „daugybė įspūdžių. Su vengrais susitikimas buvo labai naudingas, pamatėme kaip savanoriškas darbas organizuojamas Vengrijoje. Mes taip pat norėtume dirbti tuo pačiu būdu panaudodami jų patirtį, norėtume rūpintis neįgaliais žmonėmis“ (Audronė, 62 m., 2007 m. liepos 27 d.);
 - „bendravimas su užsienio partneriais, padeda įgyti naujų žinių apie savanorišką veiklą. Mes galime lyginti kultūrinius panašumus ir skirtumus. Perkelti naudingą patirtį į savo organizacijas“ (Auskė, 66 m., 2007 m. liepos 27 d.).
- Grįžę į Lietuvą, senjorai stengėsi būti aktyvūs, paslaugūs, dalyvavo vietiniuose užsiėmimuose. Savanorių pasisakymai apie dalyvavimą savanoriškoje veikloje ir savanorių rengimo kursuose:
- „aš jau ir anksčiau stengiausi padėti kitiems, o dabar kai sužinojau, kad yra tokia galimybė, tai norėjau gauti žinių kaip tam žmogui geriau padėti...“ (Rita, 60 m., 2008 m. gruodžio 7 d.);
 - „mokaisi ir pats iš to, kaip kiti gyvena, ugdausi

dvasiškai<...> gerai, kad gali daugiau sužinoti, kaip elgtis su tuo ligoniuku...“ (Šviesa, 65 m., 2008 m. gruodžio 23 d.).

Svarbiausia, ne ką veiki sulaukus senatvės, ar ko pasieki gyvenime, bet kaip tai priimi ir išgyveni. Jaunųjų senjorų pagalba vyresniesiems senjorams tapo pagalba patiems jauniems, jie surado veiklą, kurioje pasijuto reikalingi, vertingi, patyrė džiaugsmą. Senjorų gyvenime svarbu būti reikalingu, bendrauti, jiems patraukli ir saviraiška teatre.

Senjorų savanorystės projektai

Nuo 2009 m. Mokymosi visą gyvenimą programa prasiplėtė „Grundtvig“ senjorų savanorystės veikla, kurios dviejų metų projektų paskirtis – paremti senjorų bendradarbiavimą tarp dvejose šalyse įsikūrusių organizacijų. Tikslas – padėti senjorams, žmonėms nuo 50 metų, lengviau įsitraukti į pelno nesiekiančią veiklą kitoje Europos šalyje. Savanorių bendradarbiavimo dėka sukurti ilgalaikį bendradarbiavimą tarp priimančiosios ir deleguojančiosios organizacijų, nagrinėti aktualų klausimą, ar dirbti su tam tikra tiksline grupe. Savanorių mainų procese dalyviams sudaroma galimybė atsiskleisti, leisti pasijusti vertingais vyresnio amžiaus piliečiais, turinčiais žinių, kompetencijų ir patirties. Gautas 8 projektų paraiškos, iš kurių dotacija suteikta VŠĮ „Sveikatą į namus“ ir VŠĮ „Tarptautinis darbo kontaktų tinklas“. Šių projektų įgyvendinimas siejamas su senjorų socialine pagalba ligoniams, neįgaliesiems. Detalesnė informacija apie „Grundtvig“ mokymosi partnerystės ir senjorų savanorių projektus yra Švietimo mainų paramos fondo tinklalapyje <http://www.smpf.lt/index.php?id=69>.

Projekto dalyvės

Second life suaugusiųjų švietimui

Ilona Tarasevič,
Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centras

Second life - tai internetinė trimatė virtuali erdvė, priskiriama socialinių tinklų kategorijai, pastaruoju metu įgyja vis daugiau populiarumo pasauliniu mastu. Šią komunikacijos formą daugelis organizacijų ir privačių įmonių, o ir atskirų valstybių įstaigos pradėjo naudoti ne tik kaip verslo ar ryšių plėtojimo priemonę, bet ir kaip unikalią mokymo(si) organizavimo formą.

Socialiniai tinklai Lietuvoje - ne naujiena. Populiariai „facebook“ arba „twitter“ tinklapiai jau tapo daugelio įvairaus amžiaus žmonių kasdienio gyvenimo dalimi. Lietuvos internetinėje erdvėje aktyviai rašomi įvairūs blogai, veikia diskusijų forumai, sėkmingai plėtojasi lietuviški socialiniai tinklai tokie kaip klasė.lt, fype.lt ir kiti. Šios virtualios komunikacijos priemonės naudojamos ne tik laisvalaikio bendravimui, bet ir profesinėje srityje, ieškant bendraminčių, dalinantis informacija ir panašiai. Dar viena socialinių medijų teikiama galimybė - švietimas. Būtent socialinių medijų taikymas švietimo srityje plačiai paplitęs Suomijoje, o tiksliau Helsinkio suaugusiųjų švietimo centre. Jame jau keletą vykdomas projektas Somedi (Social Media for Senior Citizens, liet. Socialinės medijos vyresniesiems piliečiams), kurio metu mokymosi veiklos buvo perkeltos į virtualią *second life* erdvę.

Virtuali viešnagė Suomijoje

Kaip sako projekto kūrėjai, virtualus pasaulis nėra tik internetas ir kompiuteriai, tai ir tam tikras socialinės interakcijos būdas, daugeliu atveju susijęs su bendravimu įvairiuose socialiniuose tinkluose. Vienas tokių tinklų - *second life* (liet. antrasis gyvenimas), internetinis trimatis virtualus pasaulis, sukurtas amerikiečių kompanijos Linden Lab, pastaruoju metu įgyjantis vis daugiau populiarumo pasauliniu mastu. *Second life* sutei-

kia galimybių jo vartotojams interaktyviai bendrauti, žaisti, mokytis ar kurti verslą virtualioje erdvėje. Tinklo privalumas - jį galima naudoti ne tik laisvalaikio ir virtualaus bendravimo tikslais, šis tinklas sulaukė nemažo susidomėjimo ir įvairių institucijų (miestų savivaldybių, verslo įmonių, visuomeninių organizacijų) tarpe. Be to ši sistema tapo populiari ir tarp įvairių švietimo ir mokslo įstaigų, universitetų. Ypač daug šioje srityje yra pasiekusi Suomija, kuri *second life* pasaulyje yra įsigijusi keletą salų, pavadintų EduFinland vardu. Salose tarp įvairių 50 švietimo organizacijų (pvz. Nacionalinė švietimo taryba, Joensuu universitetas, įvairios verslo organizacijos), įsikūręs ir Helsinkio suaugusiųjų mokymo centras, kuriame tiek virtualiu būdu, tiek tiesiogiai teko pabuvoti ir man.

Vienas iš centre dirbančių mokytojų Juhana Mykra virtualiame Helsinkio suaugusiųjų švietimo centre, t. y. *second life*, būna kasdien. Čia jis skaito paskaitas, moko naujokus naudotis *second life* galimybėmis, siūlo besimokantiems skaityti knygas. Juhana Mykra sako, kad centro perkėlimas į virtualią erdvę buvo įvertintas palankiai jo mokinių. Kasdien čia susitinka nemažai *avatarų* (*avatarais* vadinami visi *second life* pasaulio gyventojai), kurie kartu ne tik mokosi, bet ir bendrauja ar netgi rengia virtualius vakarėlius.

Vedama smalsumo šią virtualią erdvę nutariau išbandyti ir aš. Prisipažinsiu, pirmos mintys buvo gana kritiškos. Norint patekti į *second life* pasaulį bei užregistruoti savąjį

avatarą, pirmiausiai reikia savo kompiuteryje įdiegti specialią programą, parsisiųstą iš *second life* tinklapio. Vėliau šiek tiek laiko sugaištama kuriant savo "profilį", t.y. ieškant vardo, renkant drabužius ir šukuoseną savajam žmogeliukui. Iš pirmo žvilgsnio viskas labai panašu į paprastą kompiuterinę simuliacinę žaidimą, pavyzdžiui "The Sims". Visas vyksta internetinėje erdvėje, naudojant kompiuterio pelę bei klaviatūrą virtualus žmogeliukas gali vaikščioti, skraidyti, kalbėtis ir netgi teleportuotis. Tačiau, kai apsidairęs pamatai daugiau avatarų, supranti, kad visi jie - anapus kompiuterių ekranų sėdintys realūs ir gyvi žmonės iš viso pasaulio. Taigi, virtualioji Anoli Larimal (manojo *avataro* vardas) pradėjo savo kelionę. Šiek tiek susipažinusi su aplinka nusprendžiau iš karto aplankyti vieną iš Suomijos EduFinland salų bei įsitikinti, ar ten iš tiesų galima mokytis. Po kelias sekundes trukusios teleportacijos atsidūriau minėtoje saloje. Čia Joensuu universitete radau kelių dėstytojų auditorijas su nurodytomis priėmimo valandomis (nuotoliniu būdu čia gali konsultuotis studentai). Na, o Helsinki City Adult Education centre turėjau galimybę paskaityti knygu, išklausti tam tikru metu Juhanos Mykros arba virtualiojo Ilmari Turbo vedamos paskaitos apie socialinius tinklus, taip pat galėjau nemokamai mokytis suomių kalbos. Į paieškos laukelį įvedusi žodį education radau begalę kitų nuotolinio mokymosi galimybių. Štai, pavyzdžiui, antradieniais šeštą valandą vakare vienos privačios įmonės saloje grupėje su kitais galiu mokytis ispanų kalbos, o trečiadieniais jūsų dėmesiu - vokiečių verslo kalba. Tarp kursų nemenka neformalaus profesinio mokymo pasiūlos dalis, pavyzdžiui, galima mokytis maketavimo paslapčių arba braižybos. Taigi antrasis pojūtis kur kas geresnis - tikrai įspūdingas!

Second life erdvėje siūlomi kursai - tai tiesiog kitokia nuotolinio mokymo(si) forma, patraukli tuo, jog reikalingų žinių gali ieškoti neišeidamas iš namų, o kursų pasiūla - begalinė. Dažniausiai mokymų metu paskaitas skaito tikras dėstytojas, kurio balsą girdi per ausines, taigi turi galimybių su juo konsultuotis. Studentas gali užduoti klausimą savo mokytojui ar kitam besimokančiajam, užrašydamas jį arba tiesiog naudodamas mikrofoną. Be to paskaitoje tuo pat metu dalyvauja keletas žmonių, galima matyti juos sėdinčius šalia auditorijoje. Pati mokymosi aplinka taip pat patraukli - grafiinių vizualizacijų pagalba virtualios auditorijos atrodo iš ties gražiai. Mokymo turinys ir medžiaga čia perduodama lengvai suprantamais būdais, pavyzdžiui, naudojamos power point prezentacijos, arba siūloma žaisti kokią nors edukacinę žaidimą. Tiek naudojimas šia erdve, tiek programos instaliavimas yra nemokamas. Dalis kursų, dažniausiai rengiamų valstybinių institucijų, taip pat.

Yra ir mokamų kursų, už kuriuos galima susimokėti specialia *second life* valiuta - Linden doleriais.

Viešnage virtualiame Joensuu universitete

Už ir prieš

Žinoma, *second life* teikiamą naudą galima vertinti labai nevienareikšmiškai. Ši sistema neretai kritikuojama dėl pernelyg didelės komercializacijos, didžioji dalis įmonių šią erdvę naudoja savo reklamai ir prekybai vykdyti. Be to, galima diskutuoti dėl siūlomų produktų kokybės užtikrinimo. Diskutuotinas taip pat ir vertybių aspektas: vis labiau plintant internetinėms paslaugoms baiminamasi dėl žmonių susvetimėjimo. Vis daugiau žmonių mieliau renkasi virtualų vietą realaus ir tradicinio bendravimo būdus. Diskusijos dėl *second life* teikiamų galimybių verda įvairiais lygmenimis. Štai pavyzdžiui, Europos Audito Rūmai, kasmet tikrinantys ES biudžeto panaudojimą, šįmet neigiamai įvertino 2008 m. biudžeto panaudojimo ataskaitą dėl

Second Life galimybės Lietuvai

Lietuva second life erdvėje kol kas buvo atstovaujama vienos telekomunikacijų bendrovės. Jų saloje galima buvo sodinti ažuolus, taip pat pamatyti ištrauką iš filmo "Skrydis per Lietuvą". Tačiau mokymosi galimybės šioje erdvėje dar nėra išnaudotos. 2007 m. Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu atliktoje nuotolinio mokymosi suaugusiųjų švietimo institucijose studijoje nurodoma, kad 12 savivaldybių įstaigų iš 54 teigia organizuojančios nuotolinį mokymą. Tačiau išsiaiškinus, kokiais būdais nuotolinio mokymosi mokiniai bendrauja su mokytojais bei kokios technologijos naudojamos organizuojant mokymąsi pastebėta, kad tik 4 institucijos iš 12 nurodė, jog naudojasi sertifikuotomis virtualiomis mokymosi aplinkomis - Moodle ir WebCT. Nuotolinio mokymosi poreikis tarp suaugusiųjų švietimo institucijų - akivaizdus: apie pusė mokyklų išreiškia norą vykdyti distancinį mokymą. Nuotoliniu būdu dažniausiai mokosi dirbantys suaugusieji, rinktis nuotolinį mokymąsi juos skatina galimybė suderinti mokymąsi su profesiniais šeimyniniais įsipareigojimais. Distancinio mokymo galimybės taip pat svarbios ir mūsų emigrantams, gyventiems už Lietuvos ribų. Todėl šiame kontekste Helsinkio suaugusiųjų mokymo centro vykdomas projektas galėtų būti puikus nuotolinio mokymo plėtros pavyzdys. Galbūt kuris nors iš mūsų suaugusiųjų švietimo centrų taip pat galėtų turėti savo salą *second life* pasaulyje?

jų nuomone tuščiai išleistų lėšų, skirtų kai kuriems socialiniams, kultūriniais ir edukaciniams projektams. Vienas iš kritikuotų projektų - Malmės (Švedija) miesto perkėlimas į *second life* erdvę (skūstasi menku lankytojų aktyvumu). Nors savo salas turizmo skatinimo ir informacijos plėtros tikslais šiose erdvėje turi nemažai pasaulio miestų - vienu pelės spustelėjimu galima aplankyti daugelį miestų - pradedant egzotiškuoju Maroku, baigiant artimesniais Dublinu ar Talinu. Vistiek švietimo požiūriu ši virtuali erdvė turi neabejotinų privalumų. O ir skaičiai tai patvirtina. *Second life* pasaulis turi apie 19 mln. vartotojų, iš kurių apie 50 proc. europiečiai. Vidutinis lankytojų amžius - 35 metai. *Second life* erdvėje gyvuoja apie 1000 įvairių švietimo institucijų. Kalbant apie mokymosi galimybes, paminėtini įvairūs muzikos ir menų projektai (dizaino koledžai ir muzikos akademijos), ekologinio švietimo „salos“, vartotojų švietimui skirti projektai, apskaitos tvarkymo kursai. *Second life* pasaulyje galima rasti virtualių skaitmeninių finansų tvarkymo programų, taip pat galima lankyti burlaivių valdymo būrelį (gaunama teorinių navigacijos įgūdžių), o kur dar teisės pagrindai, sveikos gyvensenos ugdyimas, užsienio kalbos ir daugybė kitų mokymosi galimybių. Labai svarbus *second life* teikiamų galimybių aspektas - neįgaliųjų mokymas. Šiame tinkle gausu programų, skirtų fizinę negalią turintiems asmenims bei juos supantiems žmonėms šviesti (pavyzdžiui, Wheelies Nightclub (liet. Ratuotųjų naktinis klubas), Virtual Ability Island (liet. Virtuali gebėjimų sala), Brigadoon). Be to, neretai negalią turintiems asmenims virtualus bendravimas (pavyzdžiui, kurtiesiems) tampa viena iš nedaugelio interakcijos su išoriniu pasauliu forma.

Neįprastas, bet efektyvus būdas pagerinti suaugusiųjų mokyklų įvaizdį ir uždegti mokinius mokytis

Nedaug kam lemta pamatyti savo dar priešmirtinį jamžinimą. Paprastai gyviesiems paminklai nstatomi, muziejai nekuriami. Išskyrus nedideles išimtis. Viena iš jų yra Vilniaus „Varpo“ suaugusiųjų mokyklos buvusių mokinių – įžymybių muziejus.

Du muziejaus gimtadieniai

Muziejų mokykloje 1985 metais įkūrė tuometinis istorijos mokytojas Viktoras Marengolcas. Suaugusiųjų mokykla tuo metu šventė 45 metų jubiliejų. Išėjus V. Marengolcui, iniciatyvos plėtoti muziejų daugiau niekas nesiėmė, kol 2001 metais, minint mokyklos 60 metų jubiliejų, lietuvių kalbos mokytojas ekspertas Vidas Kavaliauskas užsimojo iš esmės jį atnaujinti. Buvo ne tik papildyta medžiaga, bet ir pakeistos grindys, įdėtos naujos durys. „2001 metai – muziejaus antras gimimas“, – sako mokyklos direktorė Jolanta Čeponaitė. Jubiliejaus ir muziejaus atidarymo šventėje dalyvavo ir „gyvieji eksponatai“: žurnalistas Algimantas Čekuolis, aktorė, radijo diktorė Undinė Nasvytė, kompozitorius prof. Rimvydas Žigaitis, žymusis vargonininkas Leopoldas Digrys ir kiti.

„Šiais mokslo metais į metinę veiklos programą įtraukėme ir muziejaus edukacinės aplinkos kūrimą: kartais kai kurios pamokos vyksta čia, – pasakoja direktorė. – Klasių auklėtojai mokinius į muziejų tradiciškai atsiveda rugsėjo 1-ąją. A.Čekuolį pažįsta visi, Seimo narį Vytautą Bogušį irgi būna matę. Na, o su kitais tenka supažindinti. Mokiniams tai padaro labai didelį įspūdį. Juk, kad ir ką kalbėtume, visuomenės nuostata apie suaugusiųjų mokyklą nėra itin teigiama, jei jauni žmonės klausinėja: ar mes gausime tokį patį atestatą, kaip dieninės mokyklos abiturientai? Ar galėsime įstoti į aukštąją mokyklą?“

Jolanta Čeponaitė, Vilniaus Varpo suaugusiųjų mokyklos direktorė

Įžymybės

Muziejuje surikiuoti šią mokyklą baigę menininkai, ir dar gyvi, ir jau iškeliavę amžinybėn: dailininkas ir rašytojas Leonardas Gutauskas, rašytojas Mykolas Sluckis, poetas Kostas Kubilinskas, poetas, dainų autorius Edvardas Drėgva, jau minėti U.Nasvytė, A.Čekuolis, dailininkas Jonas Čeponis, grafikas Algirdas Steponavičius. Kartą, kai mokykloje viešėjo delegacija iš Danijos, svečiai

pamanė, kad tai meninė mokykla. „Ne, mūsų mokykla tikrai nėra meninio profilio, – prisiminusi tą viešnagę ir danų susidarytą įspūdį nusijuokia J. Čeponaitė. – Mūsų mokyklą yra baigę ir mokslininkai: biologijos mokslų daktaras Antanas Janonis, pedagogikos profesorius Antanas Buckus, fizikos mokslų daktaras, akademikas Jurgis Viščiakas. O labiausiai bendraujame su chemijos mokslų daktaru Juozu Butkevičiumi, jis apsilanko mūsų mokykloje, štai sausį ves mokiniams chemijos pamoką“.

Gal bene gausiausią įžymybių būrį sudaro muzikai: be jau minėto vargonininko L. Digrio, kuris buvo pakvietęs mokinius ir mokytojus į savo koncertą, čia mokėsi muzikas Aloyzas Končius, Klaipėdos muzikiniame teatre dirbantis dirigentas Stasys Domarkas, prof. Vaclovas Paketūras, kadaise populiarus ansamblio „Nerija“ dainininkas Narimantas Ramanauskas, iš dabartinės kartos – popmuzikos dainininkė Milana (Milana Rozenkovič). O šilčiausias bendravimas užsimezgė su šios mokyklos buvusiu mokiniu, dabar profesoriumi R. Žigaičiu. Mokyklos bendruomenė jį kviečia į „Muzikų parodą“, mokykloje yra surengęs klasikinės muzikos koncertą, bibliotekai padovanojo „Muzikos barų“ prenumeratą, pernai padėjo suorganizuoti susitikimą su „Eurovizijos“ atrankų koordinatoriumi, prodiuseriu Jonu Vilimu.

Šią mokyklą yra baigęs verslininkas Povilas Velička, restorano „Stikliai“ bendrasavininkas Romualdas Zakarevičius, savo restorane surengęs puotą mokyklos bendruomenei, šventusiai 60-ies metų jubiliejų, verslininkas, taip pat restorano savininkas Darius Katinas. Čia mokėsi buvusi televizijos diktorė, žurnalistė Aurelija Simutis, šiuo metu televizijos ekranuose pradedanti žibėti nauja „žvaigždė“, grožio studijos įkūrėjas, kirpėjas – stilistas Zbignevas Koliato.

Pačiai direktorei didžiausią įspūdį yra padaręs dar viena muziejaus įžymybė – kunigas, pranciškonas Julius Sasnauskas. Už antitarybinę veiklą išmestas iš A.Vienušio vidurinės „Varpo“ suaugusiųjų mokyklą jis baigė 1977 metais ir netrukus buvo išgabentas į Sibirą. „Vilniaus „Varpo“ suaugusiųjų mokykla. Sėdėdamas jos suolo, už vis labiausiai mokausi, kaip griauti tarybų valdžią“, – tarp jau apšiurusio, neišvaizdaus 11a klasės dienyne, dokumentų, jau gerokai vėliau Juliaus parašytų postilijų knygų ir toks jo palinkėjimas mokyklai. Kunigas Julius yra pašventinęs ir mokinių dovanotą gražųjį mokyklos varpą, kuris rugsėjo 1-ąją mokyklos bendruomenei ir aplinkinių namų gyventojams skardžiai praneša apie mokslo metų pradžią.

Vilniaus „Varpo“ suaugusiųjų mokyklos buvusių mokinių – įžymybių muziejus

Nepaprastos paprastų žmonių istorijos, kurias gali išgirsti tik suaugusiųjų mokykloje

Vienus į šią mokyklą buvo atvedusios sunkios pokario sąlygos, kitus – netinkama sovietinei sistemai mąstysena, dar kitų meniškos sielos netilpo įprastinėje mokykloje. Kokių istorijų mokyklos direktorė gali papasakoti apie būsimas įžymybes?

Visi dabartiniai šios mokyklos mokytojai turbūt iki gyvenimo galo atsimins geležinkelietį Algį Šmigelską. Kai pasiprašė priimamas į mokyklą, jam buvo 54 metai. „Tik baigęs aukštąją jaunąs pienu ir man vadovauja. Aš 30 metų dirbu ir viską nuo A iki Z žinau. Baigsiu vidurinę, paskui aukštąją mokyklą ir būsiu vadovas“: – toks buvo jo motyvas. Į šeštąją dešimtį įžengęs mokinys buvo itin stropus ir uolus, kartais net įkyrėdavo mokytojams. Pasirinko laikyti maksimumą – 6 abiturus egzaminus, sėkmingai juos išlaikė, įstojo į Gedimino technikos universitetą ir jį baigė. „Neseniai į mūsų mokyklą ateina gal koks trisdešimtmetis vyras taip pat iš tos pačios įstaigos. Pas mus mokėsi jūsų darbuotojas Šmigelskas, išsitarau. – O, sako, pažįstu, jis gi mano viršininkas!“ – pasakodama įspūdingą šios istorijos finalą šypsosi mokyklos direktorė.

Kartais, kaip nori parodyti ir muziejuje eksponuojamos įžymybių istorijos, ši mokykla dėl kokių nors priežasčių bendrojo lavinimo sistemos atmetam žmogui tampa tramplinu į sėkmę. „Kai Milda atėjo į mūsų mokyklą, iškart supratau, kokia ji gabi, ypač matematikai, – pasakoja direktorė J. Čeponaitė. – Kai ji čia pradėjo gauti labai gerus pažymius, nustebo ir pati: sako, mokykloje niekada man nerašydavo tokių teigiamų pažymių! Nežinau, kas tenai buvo atsitikę. Jos močiutė sirgo vėžiu, merginai tekdavo ligonę prižiūrėti, gal nesusėdavo mokytis? Jinai gavo atestatą su pagyrimu ir dabar trejus metus studijuoja Kauno medicinos universitete. Nelaikau tai mokyklos nuopelnu, nes tokį atestatą užsidirba pats mokinys, ne mokykla“.

Direktorė prisimena ir kitą panašų atvejį. Pas juos patekęs tylus, ramus vaikinys buvo beveik dvejetukininkas. Vėliau Denio valstybinio matematikos egzaminų rezultatai buvo įvertinti 94 balais, o informatikos – 98 balais. Jis irgi gavo atestatą su pagyrimu. Dabar Denis studijuoja Vilniaus universiteto Matematikos ir informatikos fakultete. „Sūnui jūs užauginot sparnus“, – yra pasakiusi jo motina.

„Gal mes labiau tuos „perliukus“ pastebim, skatinam, o gal ir tų jaunuolių požiūris į mokymąsi jau būna pasikeitęs“, – svarsto J. Čeponaitė.

Šiuo metu mokykloje mokosi 416 mokinių. Lankomas, pripažįsta direktorė, nėra labai geras: „Kiti ir vėluoja, ir iš pamokų į darbą išeina. Dabar, kai krizė, jie labai saugo darbą. Kitą sykį bandom su darbdaviais bendrauti, o kartais patys prašo neskambinti, nes net nėra sąskaitų, kad mokosi“. Bet tie atkaklieji, kurie kruopščiai mokosi, nepaisydami kartais neįtikėtinai sunkių gyvenimo sąlygų, tie, kurie dar randa laiko dalyvauti mokyklos renginiuose, gražinti aplinką, neabejotinai yra pretendentai į įžymybių muziejų. Nei asmeniniai, nei istorijos mesti išbandymai nepajėgūs sukliudyti siekti užsibrėžtų tikslų ar svajonių. Nepalankios, atšiaurios gyvenimo sąlygos ne visada suformuoja nevykėlius ar monstrus. O lepi, be nepriteklių gyvenimo pradžia toli gražu nėra tolesnio sėkmingo gyvenimo garantas. Gal tai bene svarbiausios pamokos, kurias nejučiom išmoksta šios mokyklos mokiniai?

Parengė Alma Vijeikytė

15 metų kelyje į unikalią ugdymo instituciją suaugusiems

2009 m. lapkričio 24 d. Vilniaus Gabrielės Petkevičaitės-Bitės suaugusiųjų mokymo centras paminėjo 15-os metų jubiliejų. Sveikindamas šventės dalyvius ir svečius, mokymo centro direktorius Gintaras Jurkevičius pabrėžė, kad tai nuoseklios ir kryptingos komandinės veiklos metai, per kuriuos G. Petkevičaitės-Bitės suaugusiųjų mokymo centras tapo unikalia, originalia ir viena iš lyderiaujančių suaugusiųjų švietimo institucijų Lietuvoje. Pasidalinti mintimis apie nueitą kelią, šiandienos aktualijas bei ateities planus ir paprašė mokymo centro direktorių Gintarą Jurkevičių.

Alternatyva vakarinėms mokykloms

Glaudus bendradarbiavimas ir ryšiai su Skandinavijos suaugusiųjų švietimo institucijomis įkvėpė mokymo centro vadovus šviesti suaugusius žmones ir Vilniaus mieste. Dar 1992 m. pavasarį centro direktorius Gintaras Jurkevičius su grupe suaugusiųjų švietimo reformos entuziastų iš Lietuvos apsilankė Danijos FYN'S grafystės liaudies mokyklose, kurių patirtis ir tapo mokymo centro veiklos modelio pagrindu. 1994 m. pavasarį Vilniaus miesto valdyba nutarė įsteigti Vilniaus eksperimentinį suaugusiųjų mokymo centrą, kurio paskirtis buvo sudaryti alternatyvą tuomet laiko dvasios nebeatitinkančioms vakarinėms mokykloms.

1994 m. rugsėjį jau buvo sukomplektuotos pirmosios klasės (tiksliau, grupių srautai), kuriose buvo siūloma mokytis lietuvių (valstybinės) kalbos, užsienio kalbų ir kompiuterinio raštingumo modulinio būdu. Lygia greta buvo kuriamos ir įtvirtinamos modulinio mokymo programos.

Laikui bėgant mokymo centras plėtėsi, atsirado vis daugiau suaugusiųjų, norinčių mokytis ir gilinti savo žinias ir nuosekliau mokymosi būdu. Siekiant sudaryti „antrąją galimybę“ suaugusiems asmenims įgyti pradinį, pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą, plėtoti jų bendrąsias kompetencijas ir didinti mokymosi visą gyvenimą paslaugų prieinamumą, buvo atidarytos bendrojo lavinimo klasės.

Vilniaus Gabrielės Petkevičaitės-Bitės suaugusiųjų mokymo centro kolektyvas

Ižmybės

1998 m. Vilniaus miesto tarybos sprendimu Vilniaus eksperimentinis suaugusiųjų mokymo centras pavadintas Vilniaus Gabrielės Petkevičaitės-Bitės suaugusiųjų mokymo centru. Mokslininkės Teresės Bukauskienės siūlymu, bendruomenei pritarus, centrui suteikiamas praeito šimtmečio švietėjos, pedagogės, politikės, aktyvios visuomenės veikėjos Gabrielės Petkevičaitės-Bitės vardas. Bitė ne tik pirmoji Lietuvoje išklė suaugusiųjų mokymo svarbos idėją, bet ir pati kiek įmanydama siekė sudaryti geresnes sąlygas visiems, siekiantiems geresnio ir įdomesnio gyvenimo, teigdama, kad „mažai tautai turėtų rūpėti kelti šviesą minioje“.

Bitė į suaugusiųjų švietimą ir lavinimą žiūrėjo kaip į didžiąją kiekvieno inteligento skolą ir pareigą visuomenei: „Esame maža iš mažiausių tautų, savo fiziška jėga pasitikėti negalime. Visa mūsų stiprybė – tai mūsų proto jėgos, todėl lavinkime jas. Vienintelis kelias, vedąs tautas prie gerovės – tai apšvietimo kelias.“

Kaip tvirtina Bitės SMC direktorius Gintaras Jurkevičius, Gabrielės Petkevičaitės-Bitės iškeltos idėjos iki šių dienų lieka pagrindinėmis šio mokymo centro vertybinėmis nuostatomis ir centro kultūros pamatu. Turbūt todėl dažnai centro bendruomenės nariai metaforiškai lyginami su darbščiomis bitėmis, o visas centras – su mokslo ir žinių aviliu.

Modulinio mokymo sėkmė

Modulinis mokymas per 15 metų tapo viena stipriausių mokymo centre vystomų veiklų. Direktorius mano, kad modulinio mokymo sėkmės paslaptis ta, jog suaugusieji, norintys gilinti žinias ar įgyti naujų kompetencijų, savo mokymosi tempą, lygį ir laiką gali pasirinkti patys. Bitės suaugusiųjų mokymo centre itin populiarūs tapo anglų kalbos moduliai, kadangi jų buvo mokoma pagal tuomet populiariausią Danijoje taikomą suaugusiųjų mokymo metodiką. G. Jurkevičius akcentuoja, kad kiek vėliau Švietimo ir mokslo ministerijoje buvo patvirtintos Lietuvos andragogų praktikų sukurtos modulinio mokymo programos, kurias rengė ir G. Petkevičaitės-Bitės mokymo centro mokytojai.

Per penkiolika metų modulinio būdu mokymo centre mokėsi 3030 suaugusių žmonių. Jeigu anksčiau besimokantieji daugiausia pageidavo gilinti užsienio kalbų ir informacinių technologijų žinias, tai šiuo metu populiarėja menų, kūno kultūros, technologijų ir choreografijos moduliai.

Projektai šalyje ir užsienyje

Unikalumu išsiskiria mokymo centre vykdoma projektinė veikla. Vieni pirmųjų projektų organizuoti su asociacija „Žmonės su stuburo pažeidimais“. G. Jurkevičius pastebi, kad mokymo centras pirmasis pradėjo suaugusiųjų neįgalių žmonių profesinį orientavimą, siekdamas sumažinti socialinę atskirtį: judėjimo negalią turintys žmonės buvo pradėti mokyti darbo kompiuteriu pagrindų, siuvimo ir modeliavimo, kalbų.

Mokymo centras duoda impulsą ir naujai žmonių su stuburo pažeidimais veiklai. Jau treji metai tęsiamas respublikinis projektas „Vidurinis išsilavinimas nuotoliniu būdu“, skirtas neįgaliems žmonėms, norintiems įgyti vidurinį išsilavinimą. Projekto partneris – Lietuvos žmonių su negalia sąjunga, kuri globoja mokinius bei aprūpina juos kompiuterine įranga, reikalinga mokymuisi. Mokiniai atvyksta į mokymo centrą tik kelis kartus per metus laikyti įskaitų, o mokinius, kurie mokosi įvairiose Lietuvos vietose, nuotoliniu būdu konsultuoja mokytojai. Pageidaujantys gali atvykti konsultotis ir į mokymo centrą, kadangi centro patalpos pritaikytos judėjimo negalią turintiems žmonėms.

Mokymo centro bendruomenės narių komandos dalyvauja ir tarptautiniuose projektuose, kuriuose ir mokiniai, ir mokytojai turi galimybę ne tik bendradarbiauti, keliauti į užsienio šalis ar užmegzti naujus kontaktus, bet ir kurti naujus intelektualinius produktus. Pavyzdžiui, projekto „ELBA“ metu buvo sukurta elektroninė knyga besimokantiems suaugusiems apie Europos šalių kultūrą ir literatūrą.

Mokymo centras visada garsėjo talentingais kalbų mokytojais. Vienas didžiausių įvertinimų – parengtas ir įgyvendintas projektas „Su daina ir mokytis smagiau“, kurį Europos Komisija apdovanojo prestižiniu „Europos pažymėjimu“. Direktorius teigia, kad idėja mokytis kalbų, pasitelkus karaokė įrangą, kilo aktyviai dainuojantiems mokiniams ir mokytojams.

Naujausią informaciją apie vykdomus ir jau įgyvendintus projektus visada galima rasti atnaujintoje mokymo centro interneto svetainėje www.bitescentras.vilnius.lm.lt.

Formalusis ugdymas: „Mūsų centras padės visada“

Mokymo centre suteikiama galimybė suaugusiems žmonėms įgyti pradinį, pagrindinį ir vidurinį išsilavinimą pagal Švietimo ir mokslo ministro patvirtintas ugdymo programas ir bendruosius ugdymo planus. Mokymo

centre bendrąjį išsilavinimą galima įgyti nuosekliajau arba modulinio būdu, mokantis savarankiškai, stacionaria arba neakivaizdine mokymosi forma. Itin didelio susidomėjimo susilaukia mokymasis neakivaizdine mokymosi forma ir konsultuojantis nuotoliniu būdu. Per 15 metų vidurinio ugdymo programą baigė ir brandos atestatus įgijo 1125, o pagrindinio ugdymo programą sėkmingai baigė 322 asmenys. Beveik du trečdaliai abiturientų baigė aukštojo mokslo studijas arba šiuo metu studijuoja aukštosiose mokyklose.

G. Jurkevičius pastebi, jog anksčiau įgyti vidurinio išsilavinimo į centrą ateidavo daugiausia pagrindinį išsilavinimą turintys suaugę mokiniai, o pastaruoju metu mokytis grįžta suaugę pirmokai, trečiokai, penktokai.

Mokymo centro bendruomenė vadovaujasi pasaulinio garso verslininko H. Fordo nuomone, kad „kiekvienas, kuris nustoja mokytis, pasensta. Nesvarbu, ar jam dvidešimt, ar aštuoniasdešimt, o kiekvienas, kuris mokosi, išlieka jaunas“. Todėl centre dirba nuolat besimokantys mokytojai, andragogai, tvirtai tikintys kiekvieno suaugusio mokinio asmeninio tobulėjimo galimybe. Jie yra atsidavę savo darbui, energingi, gebantys suprasti ir padėti kiekvienam, pravėrusiam mokymo centro duris, suteikti jam galimybę siekti tolesnio mokymosi, geresnio gyvenimo, būti savo šalies patriotu, mylėti ir gerbti save ir kitus. „Turbūt todėl mūsų mokymo centrą renkasi ypatingi mokiniai: literatūros ir meno konkursų laureatai, sporto varžybų nugalėtojai, pramogų pasaulio žvaigždės. Netgi du TV projekto „Lietuvos talentai“ finalo dalyviai yra mūsų centro ugdytiniai“, – neslepia direktorius.

Siekiant geriau tenkinti mokinių ugdymosi poreikius, šiemet mokymo centre buvo vėl atidarytas vaikų priežiūros kambarys, kuriame pamokų metu suaugę mokiniai savo vaikus gali patikėti profesionaliems pedagogams. Direktorius reziūmuoja, kad centro bendruomenė imasi visų galimų priemonių, idant būtų tenkinami suaugusių mokinių ugdymosi poreikiai – tiksliai taip, kaip skamba centro himno leitmotyve: „Mūsų centras padės visada“.

Neformalusis ugdymas

Ypatingas centro dėmesys, anot G. Jurkevičiaus, skiriamas ne tik formaliojo, bet ir neformaliojo švietimo plėtrai: šiandien neformaliojo ugdymo pasiūla, kaip rodo centre atlikti tyrimai, visiškai atitinka paklausą. Čia siūloma įgyti socialinių įgūdžių, sveikos gyvenimo pagrindų, šeimos biudžeto planavimo ir laiko vadybos žinių, kviečiama mokytis keramikos, meninės

fotografijos, mezgimo, drabužių dizaino ir siuvimo technologijų, veltinio pagrindų, dailės terapijos ir dar daug dalykų, kurie reikalingi šiuolaikiniame pasaulyje. Centro bendruomenės nariai džiaugiasi galimybe šokti, dainuoti, sportuoti...

Labai populiarus ir jau spėjęs išgarsėti Lietuvoje yra mokymo centro popchoras, kurio koncertai džiugina visus jau šešerius metus. Suaugusieji turi galimybę organizuoti ir dalyvauti tradicinėse bendruomenės šventėse, rengti centro laikraštį „Avilio kronika“. Negalima nepaminėti ir gausybės akcijų, parodų, renginių, konkursų, viktorinų, varžybų ir kitų veiklų, skirtų Lietuvos tūkstantmečiui paminėti.

Edukacinės mokymo centro erdvės

Visus penkiolika metų daug materialinių ir finansinių išteklių beikomandinio darbo buvos skirta edukacinėms centro aplinkoms sukurti ir tobulinti. Suaugusiems žmonėms suteikiama galimybė tobulėti puikiai įrengtose sporto ir šokių salėse, krepšinio aikštėje, modernioje skaitykloje ir bibliotekoje, muzikos studijoje, šiuolaikinėmis technologijomis aprūpintuose formaliojo ir neformaliojo ugdymo kabinetuose.

Siekiant įprasminti G. Petkevičaitės-Bitės atminimą, mokymo centre atidarytas šios suaugusiųjų švietėjos muziejus, atidegtas bareljefas ir biustas, sukurta emblema. G. Jurkevičius pažymi, kad į edukacines mokymo centro erdves investuojama labai tikslingai, nes suaugusiam žmogui mokytis turi būti ne tik smagu, bet ir jauku.

Ryšiai su socialiniais partneriais

Direktorius G. Jurkevičius džiaugiasi, kad centro bendruomenė per penkiolika metų inicijavo, užmezgė ir tebeplėtoja veiksmingus bendradarbiavimo ryšius su užsienio ir šalies socialiniais partneriais. Ypatingas dėmesys iki šiol skiriamas partnerystei su jau minėtomis neįgaliųjų žmonių organizacijomis: Lietuvos žmonių su stuburo pažeidimais asociacija, Lietuvos žmonių su negalia sąjunga, neįgaliųjų teatru „Naujasis teatras“ ir kt.

Centro bendruomenė palaiko ryšius su Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešąja biblioteka, Lietuvos mokslo, kultūros ir meno institucijomis, nevyriausybinėmis ir verslo organizacijomis. Pirmaisiais bendradarbiavimo vaisiais džiugina ir partnerystė su Žirmūnų seniūnija bei joje įsikūrusiu senjorų klubu. Sėkmingai bendradarbiaujama su Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija, tarp-

tautiniai švietimo fondais bei suaugusiųjų švietimo institucijomis Lietuvoje ir užsienyje.

Lietuvos suaugusiųjų mokymo centrų vadovų asociacija

Galimybę bendradarbiauti su visais suaugusiųjų mokymo centrais Lietuvoje Bitės centrui užtikrina Lietuvos suaugusiųjų mokymo centrų vadovų asociacija (LSMCVA), kurios valdybai taip pat vadovauja Gintaras Jurkevičius.

LSMCVA atstovauja Lietuvos formaliam suaugusiųjų švietimui visose Lietuvos apskrityse, inicijuoja suaugusiųjų mokymo naujoves, organizuoja seminarus, konferencijas, pasitarimus, į kuriuos kviečia aukščiausio lygio šalies ir užsienio lektorius, užmezga kontaktus tarp Lietuvos ir kitų šalių suaugusiųjų mokymo įstaigų, rengia ir vykdo įvairius projektus, teikia siūlymus Švietimo ir mokslo ministerijai dėl suaugusiųjų ugdymo organizavimo. Neseniai LSMCVA įgyvendino ES Mokymosi visą gyvenimą programos finansuojamą projektą „Gyvenimo įgūdžių atpažinimas: anksčiau įgyto išsilavinimo įvertinimas“, kurio metu pasiekti rezultatai naudingi ne tik Lietuvos, bet ir užsienio šalių suaugusiųjų švietėjams.

G. Jurkevičius džiaugiasi, kad Lietuvos suaugusiųjų mokymo centrų vadovų asociacija daro svarią įtaką Lietuvos suaugusiųjų švietimo politikai.

Ateitis ir perspektyvos

Paklaustas apie perspektyvas, centro direktorius Gintaras Jurkevičius mažliai nusišypso: „Mūsų centro pagrindinis tikslas – mokymosi visą gyvenimą idėjos propagavimas ir realizavimas, o mano, kaip vadovo, misija – pasitelkus visų bendruomenės narių komandas, socialinius partnerius ir kitas suinteresuotąsias šalis, kurti savitais bruožais pasižyminčią, autorinę suaugusiųjų švietimo instituciją, prilygstančią geriausioms Europos Sąjungos šalių tokio tipo institucijoms“. Ateityje numatoma diegti profesinio rengimo kryptį, integruoto modulinio ir neformaliojo mokymo kryptį, netradicinį nuoseklų mokymą. Taip pat inicijuoti ir įgyvendinti inovatyvias formaliojo ir neformaliojo, profesinio ir neprofesinio švietimo programas (taip pat pritaikytas nuotoliniam mokymui), kurios padėtų ir socialinės atskirties grupių atstovams sėkmingai dalyvauti visuomenės gyvenime. Planuojama rengti ir įgyvendinti mokymo programas, modulius, skirtus suaugusiųjų asmenų bendriesiems gebėjimams, pilietiškumui, sveikai gyvensenai, karjeros valdymo ir kitoms kompetencijoms ugdyti. Bend-

rojo lavinimo programų ugdymo turinį ir edukacines technologijas bus siekiama pritaikyti suaugusiems žmonėms, ypatingą dėmesį skiriant neįgaliems ir pagyvenusiems asmenims. „Centras siekia tapti atviru mokslo ir kultūros židiniu visiems suaugusiems, norintiems sveikai, įdomiai ir prasmingai gyventi. Svarbiausia – nestovėti vietoje: juk po gulinčiu akmeniu vanduo neteka“ – apibendrina entuziazmo ir iniciatyvų nestokojantis Vilniaus Gabrielės Petkevičaitės-Bitės suaugusiųjų mokymo centro direktorius.

Parengė Lina Meškauskienė, Robertas Bartaševičius

Suaugusiųjų švietimo savaitė – galimybė mokytis kartu

Dalia Cymbaliuk, Vilija Lukošūnienė
Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacija

Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos (LSŠA) iniciatyva jau dešimtmetį organizuojamos Suaugusiųjų švietimo savaitės. Kas pasiekta, kaip plėtojasi Savaitės judėjimas, kokie ateities planai?

Žvilgsnis į dabartį

2009 m. lapkričio 23-29 d. įvyko jubiliejinė – dešimtoji – suaugusiųjų švietimo Savaitė „Septynios kūrybingumo dienos – švietimui, kultūrai, verslui“. Savaitės idėja prisidėjo prie Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo 2009 m. skelbti kūrybiškumo ir inovacijų metais, todėl Savaitės renginiai buvo skiriami kūrybiškumo ir inovacijų mokymosi ir mokyme, švietimo, meno, kultūros, verslo ir socialinio gyvenimo jungtyje, kasdieniniame žmogaus gyvenime reikšmei nagrinėti.

Savaitės statistika įspūdinga: 150 institucijų pareiškė norą organizuoti 310 renginių, buvo gauti 11 projektų, skirtų suaugusiųjų kūrybiškumui ugdyti, 4 rekomendacijos Metų andragogo vardui suteikti.

Savaitės metu įvyko 3 nacionaliniai renginiai – Savaitės atidarymo konferencija Vilniuje „Sunkmečio iššūkiai mokytojų ir suaugusiųjų švietimui“, mokslinė konferencija M. Riomerio universitete „Suaugusiųjų švietimas: kūrybiškumas ir inovacijos“ bei nacionalinis seminaras įvykusios Savaitės rezultatams aptarti ir apibendrinti.

Šešiose apskrityse – Kauno, Telšių, Panevėžio, Alytaus, Utenos ir Marijampolės – įvyko regioniniai seminarai, kuriuose buvo aptartos įvairios temos: kaip laisvalaikio praleidimo būdą paversti verslo idėja, kaip suaugusiųjų švietimo idėją skleisti taikant verslo viešųjų ryšių principus, kaip atskleisti kūrybines žmogaus galias įvairiose srityse, kaip kūrybiškai pateikti vystomojo bendradarbiavimo nuostatas visuomenei, kaip suaugusiųjų mokyme(-si) gali dalyvauti verslo įmonės, teikdamos bendruomenės nariams ne tik pagrindines paslaugas, bet ir su jomis susijusius mokymus.

Tradicinis projektų, ugdančių suaugusiųjų žmonių

kūrybiškumą, konkursas pateikė naujų suaugusiųjų švietėjų kūrybingumo apraiškų. Šiais metais, kaip nė vienais kitais, projektai išsiskyrė stipriu bendruomeniškumo kontekstu. Vertinimo komisijos nariai džiaugėsi, kad nemažai projektų organizatorių tikslinė grupė pasirinko pagyvenusius žmones bei neįgaliuosius ir pasistengė projekto veikloje apjungti skirtingas kartas atstovaujančius žmones. Dauguma projektų gana nauji, juose atsispindi sinergija tarp švietimo ir kultūros. Deja, sąlyčio taškų su verslu ar kontaktų su verslo įmonėmis buvo mažoka. LSŠA apdovanotos trijų projektų idėjos:

– Panevėžio Nendrių g. 12 namų kiemo bendrija už tęstinio projekto „Kiemas mano kūrybinė vieta“ idėją daugiabučių namų gyventojus telkti gyventi gražiau ir prasmingiau;

– Klaipėdos laikrodžių muziejus už tęstinio projekto „Laikrodžių muziejaus išvažiuojamoji edukacija“ idėją padaryti muziejaus erdvę lengviau pasiekiamą neįgaliesiems ir senyvo amžiaus žmonėms, negalintiems savo jėgomis atvykti į muziejų;

– Molėtų švietimo centras už projekto „Kurti gali kiekvienas“ idėją, skatinančią suaugusiojo žmogaus kūrybingumą, saviraišką ir atvirumą grožiui.

2009 m. Metų andragogo vardai suteikti Vidutei Ališauskaitei (Vilniaus darbo rinkos mokymo tarnyba) už naujų andragoginių metodikų naudojimą ir kūrimą, darbą su žmonėmis, esančiais socialinėje atskirtyje bei žmonių gyvenimo kokybės gerinimą, pagalbą išgyvenantiems sunkius laikus ir Dangirui Kačinskui (Kėdainių suaugusiųjų mokymo centras) už bendruomenės telkimą mokant suaugusiųjų kompetencijų, skatinant juos pačius ieškoti naujų

galimybių dabartinėje gyvenimo realybėje Savotišku šių metų Savaitės leitmotyvu tapo Savaitės dešimtmetis – pirmasis ženklus Savaitės jubiliejus. Atidarymo konferencijoje buvo minimi žmonės, dešimt metų skyrę savo laiką ir energiją Savaitės idėjos sklaidai bei konkrečių renginių organizavimui ir institucijos, visus dešimt metų renginiais stiprinusios Savaitės judėjimą.

Suaugusiųjų švietimo savaitės dešimtmetis nebuvo pamirštas ir regioniniuose seminaruose. Iliustruotas 2010 metų kalendorius, išleistas Savaitės garbei, tapo savotišku Savaitės dešimtmečio metraščiu, o teatrinėmis priemonėmis realizuoti prisiminimai – Savaitės dešimtmečio retrospektyva, užfiksuota dalyvavusiųjų atmintyje.

Suaugusiųjų švietimo savaitės rengėjos- Vilija Lukošūnienė, Dalia Cymbaliuk

Žvilgsnis į praeitį

Pirmąją suaugusiųjų švietimo savaitę LSŠA organizavo 2000 m., palaikydama 1997 m. iškeltą UNESCO iniciatyvą dėl suaugusiųjų švietimo savaitės organizavimo pasaulyje.

UNESCO iniciatyva atitiko LSŠA veiklos tikslus – bendradarbiaujant su Lietuvos bei kitų šalių suaugusiųjų švietėjais ir institucijomis, telkiant pavienius asmenis bei įvairias švietimo organizacijas, ugdyti mokymosi visą gyvenimą nuostatą visuomenėje ir puoselėti neformalaus tęstinio mokymosi galimybes.

Prisijungdama prie UNESCO iniciatyvos, LSŠA įvardino suaugusiųjų švietimo savaitės Lietuvoje bendrąjį tikslą – telkti įvairias visuomenės grupes, vietos savivaldą, mokytojų ir kultūros institucijas, visuomenines organizacijas, religines bendruomenes, socialinius partnerius ir politikus bendrai veiklai įgyvendinant mokymosi visą gyvenimą

nuostatas, stiprinant teigiamą visuomenės požiūrį į mokymąsi, ugdant aktyvius viešojo gyvenimo dalyvius, skatinant švietimo institucijų bendradarbiavimą. Siekiamas šio tikslo Savaitės metu suaugusiųjų švietimą įvairiomis formomis organizuojančios institucijos, taip pat ir muziejai, bibliotekos, kultūros centrai įsijungia į bendrą šviečiamąją veiklą:

– kartu aiškinasi mokymosi visą gyvenimą naudą, diskutuoja apie visoms visuomenės grupėms prieinamas mokymosi galimybes, informaciją apie jas sklaidžia Savaitės metu vykstančiuose renginiuose bei publikacijose;

– pristato suaugusiųjų švietimo organizatoriams bei dalyviams papildomas mokymosi priemones, formas; –stengiasi įsuaugusiųjų švietimo savaitės organizavimą įtraukti kiek galima daugiau besimokančiųjų suaugusiųjų, suteikti jiems galimybes dalintis patirtimi su kitais visuomenės nariais;

– kviečia regionines žiniasklaidos priemones į Savaitės bei suaugusiųjų švietimo plačiąją prasmę idėjos sklaidą.

Pagrindinis Savaitės organizavimo principas – savanoriškumas, todėl dalyvaujančių institucijų ir renginių skaičius keičiasi. Švietimo, kultūros įstaigos, bendruomenės, NVO ir kt. pačios sprendžia, dalyvauti ar ne. Jų apsisprendimas priklauso nuo aktyvių organizatorių užimtumo, nuo tų metų Savaitės temos aktualumo ir patrauklumo konkrečiai institucijai. Organizatorių norą dažnai atšaldo nepakankamas Savaitės pripažinimas visais valstybės ir savivaldos institucijų lygmenimis, neužtikrintas Savaitės finansavimas. Kita vertus, Savaitės prasmingumą parodo ne vien renginių gausa, bet ir jų kokybė.

Per Savaičių organizavimo dešimtmetį buvo aptarti įvairūs suaugusiųjų mokymosi aspektai. 2000 m., siekiant patikrinti, ar Savaitės iniciatyva yra perspektyvi, buvo aptariami bendrieji suaugusiųjų švietimo klausimai. Vėliau kiekviena Savaitė nagrinėjo tam tikrą siauresnę suaugusiųjų švietimo sritį – kalbų mokymąsi Lietuvoje ir Europoje (2001), suaugusiųjų švietimo ir vietos bendruomenių įtaką socialinės atskirties grupių mokymui (si) bei aktyviam visuomeniniam gyvenimui (2002), mokymosi arčiau žmogaus reikšmę ir galimybes (2003). Savaičių renginiuose buvo ieškoma būdų, kaip padėti žmonėms išmokti būti naujos kartos europiečiais (2004), skatinamas pilietiškumas praktiškai (2005) ir jaunesniojo, vidutinio ir brandaus amžiaus suaugusiųjų įsitraukimas į mokymąsi, atskleidžiant savo kūrybines galias (2006). Didelį atgarsį turėjo Savaitė (2007), kurios metu buvo išryškinti teigiami šeimų mokymo(-si) pavyzdžiai, sklaidžiama jų patirtis, suorganizuotas besimokančių šeimų sambūris. Paskutiniųjų dviejų metų Savaitės buvo skiriamos įvairių visuomenės grupių ir kultūrų atstovų dialogui apie mokymosi visą gyvenimą reikšmę bei kūrybiškumo ir inovacijų mokymesi ir mokyme, švietimo, meno, kultūros, verslo ir socialinio gyvenimo bendrumė, kasdieniniame žmogaus gyvenime.

2000-2009 m. Savaičių sąskaitoje – virš 2250 renginių ir virš 1380 dalyvavusių institucijų (vidutiniškai – 225 renginiai ir 138 institucija kasmet). Gausiausia institucijų skaičiumi ir renginiais buvo 2006 metų savaitė (180 institucijų, 391 renginys). Sunku išvardinti, aprašyti ar netgi paminėti visus renginius, susipažinti su jais galima LSŠA svetainėje www.lssa.smm.lt/suaugusiųjų mokymosi savaitė). Vienas iš svarbiausių renginių akcentų – dalijimasis ir noras perimti vieniems iš kitų patirtį, siekiant, kad naujos idėjos sklįstų iš vienos Lietuvos vietos į kitą.

Savaitės metu vyksta tradicinės konferencijos ir seminarai, atviros pamokos, atvirų durų dienos ir netradiciniai renginiai – pamokos ekskursijose, parodose, bibliotekose, debatai, kūrybinės akcijos ir žaidimai, organizatoriai keičiasi patirtimi, tariasi dėl bendradarbiavimo.

Naują prasmę idėjai suteikia inovacijos, pvz., kai kuriose vietovėse besimokantys suaugusieji pagerbiami Metų mokinio, o suaugusiųjų mokytojai – Metų mokytojo titulu. Nuo 2008 m. nacionaliniu mastu nominuojami Metų andragogai.

Jau penkeri metai vyksta edukacinių projektų suaugusiesiems konkursas tų metų Savaitės tema. LSŠA diplomais ir atminimo dovanėlėmis už prasmingas idėjas ir jų įgyvendinimą apdovanota 13 projektų.

Kasmet Savaitėi dėmesį skiria vietiniai ir nacionaliniai švietimo politikos formuotojai: Švietimo ir mokslo ministerijos užsakyta Savaitės metu regioninėse TV matoma Savaitės reklama, vyksta bendri renginiai, dalyviai apdovanojami LR Seimo, Kultūros ministerijos padėkomis ar atminimo dovanėlėmis. Savaitės indėlis į suaugusiųjų švietimo plėtotę įvertino UNESCO komisija, per nacionalinę UNESCO komisiją dvejus metus Savaitę rėmus finansiškai.

Nuo 2003 metų LSŠA organizuojama Savaitė įtraukta į Tarptautinių suaugusiųjų švietimo savaitės tinklą Europoje, kurį globoja UNESCO institutas „Mokymasis visą gyvenimą“. Tokiu būdu kitose Europos šalyse sklaidžiamos idėjos ir geroji Savaitės patirtis, vykstančios Lietuvoje.

Paradoksalu, kad į Savaitės judėjimą įsitraukiant vis daugiau institucijų ir geografinių vietovių, lyg ir augant politiniam dėmesiui, Savaitės finansavimas vis labiau mažėja, o į jo paiešką tenka įdėti vis daugiau pastangų. Palyginimui galima pateikti keletą skaičių: 2000 m. Savaitėi organizuoti turėjome 61 324 Lt, o 2009 m. – 14 000,00 Lt.

Suaugusiųjų švietimo savaitė Lietuvoje dar netapo nacionaline švente. Tačiau kiekvienais metais naujam skrydžiui kylanti Paukštė – Savaitės simbolis, sparnais apglėbia šviesius ir mokyti norinčius žmones, o pati Savaitė tebėra vieta ir laikas kalbėjimui ir darbams vardan mokymosi, kad žinotume, veiktume, gyventume ir būtume kartu.

Apie tai, kad Savaitė ir jos renginiai reikalingi tiek suaugusiųjų švietimo institucijoms, tiek Lietuvos visuomenei liudija dalyvių ir organizatorių atsiliepimai. Juos apibendrinant galima teigti, kad Savaitė – graži besimokančių suaugusiųjų bendruomenės tradicija.

Žvilgsnis į ateitį

Žvelgiant į ateitį, kaip ir kiekvienais metais, tikra yra vien tik tikėjimas žmonėmis – Savaitės organizatoriais, jos tradicijų puoselėtojais rajonuose, miesteliuose ir kaimuose, jų užsidegimu ir pasišventimu.

Tikras yra ir žinojimas, nuo ko dar priklauso Savaičių sėkmė:

- tikime tuo, ką darome ir tvirtai to laikomės;
- tai, ką darome, stengiamės daryti taip gerai, kad mūsų užsidegimas pasiektų kitus, juos pažadintų, ir jie norėtų prie mūsų prisidėti;
- esame kūrybingi;
- ne tik garsiai kalbame apie savo pasiryžimą mokytis visą gyvenimą, bet, svarbiausia, tuo gyvename!

© Išleido Lietuvos suaugusiųjų švietimo ir informavimo centras.

